

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
VERICI TRSTENJAK
přednesené dne 14. února 2012¹

Věc C-618/10

**Banco Español de Crédito, SA
proti
Joaquínu Calderón Caminovi**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Audiencia Provincial de Barcelona (Španělsko)]

„Ochrana spotřebitelů — Směrnice 93/13/EHS — Článek 6 odst. 1 — Smlouvy o spotřebitelském úvěru — Úrokové sazby použitelné v případě prodlení se splátkou — Zneužívající klauzule — Vnitrostátní občanské procesní právo — Řízení o platebním rozkazu — Pravomoc vnitrostátního soudu k rozhodnutí z úřední povinnosti a a limine o nezávaznosti a změně klauzule o úrocích z prodlení, obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru v rámci řízení o platebním rozkazu — Nařízení (ES) č. 1986/2006 — Řízení o evropském platebním rozkazu — Směrnice 2008/48/ES — Článek 30 — Časová působnost — Směrnice 87/102/EHS — Články 6 a 7 — Věcná působnost — Procesní autonomie členských států“

Obsah

I	– Úvod	3
II	– Normativní rámec	4
	A – Unijní právo	4
	B – Vnitrostátní právo	5
III	– Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky	6
IV	– Řízení před Soudním dvorem	7
V	– Hlavní argumenty zúčastněných	7
VI	– Právní posouzení	7
	A – Úvodní poznámky	7

¹ — Původní jazyk stanoviska: němčina.
Jednací jazyk: španělština.

B – K první předběžné otázce	9
1. K roli vnitrostátního soudu při zákazu zneužívajících klauzulí podle judikatury Soudního dvora	9
2. Použitelnost zásad vyplývajících z judikatury na situaci dotčenou v původním řízení	10
a) Přístup Soudního dvora v rozsudku Pénzügyi	10
b) Argumenty proti použitelnosti této judikatury na případ dotčený v původním řízení ..	11
i) Srovnání s věcí Pénzügyi	11
– Odlišná procesní situace	11
– Různé druhy smluvních klauzulí	11
– Dílčí závěr	14
ii) Důsledky použitelnosti na řízení o platebním rozkazu	14
– Zásadní změna fungování řízení o platebním rozkazu	14
– Slučitelnost se zásadou procesní autonomie	16
3. Výsledek	22
a) Neexistence povinnosti přezkumu z úřední povinnosti a a limine v rámci řízení o platebním rozkazu, vyplývající z unijního práva	23
b) Pravomoc členských států k vydání přísnějších právních předpisů	23
C – Ke druhé předběžné otázce	23
D – Ke třetí předběžné otázce	25
E – Ke čtvrté a páté předběžné otázce	26
F – K šesté otázce	27
VII – Závěry	29

I – Úvod

1. Základem projednávané věci je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Audiencia Provincial de Barcelona (dále jen „předkládající soud“) podle článku 267 SFEU, kterou tento soud předložil Soudnímu dvoru řadu otázek týkajících se výkladu směrnice 93/13/EHS², směrnice 2009/22/ES³, nařízení (ES) č. 1896/2006⁴, směrnice 2008/48/ES⁵ a směrnice 2005/29/ES⁶.

2. Základem žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je právní spor mezi společností Banco Español de Crédito, S. A. (dále jen „žalobkyně v původním řízení“) a Joaquín Calderón Caminem (dále jen „žalovaný v původním řízení“) ve věci splacení úvěru a zaplacení úroků z prodlení. Žalobkyně v původním řízení, která původně uplatnila svou pohledávku prostřednictvím vnitrostátního řízení o platebním rozkazu, se nyní soudní cestou obrací proti rozhodnutí, kterým byla smluvní klauzule o úrocích z prodlení ve výši 29 % z úřední povinnosti a *a limine* prohlášena za neplatnou, úroková sazba byla snížena na 19 % a žalobkyně byla vyzvána, aby před dalším jednáním o žalobě předložila nový výpočet úroků.

3. Předmětem této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je určení, zda je vnitrostátní soud podle unijního práva povinen zkoumat z úřední povinnosti v rámci přezkumu přípustnosti občanskoprávní žaloby zneužívající charakter smluvních klauzulí o úrocích z prodlení, které jsou obsaženy ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, a měnit obsah těchto klauzulí. Předkládající soud navíc vznáší řadu otázek týkajících se postupu, který úvěrová instituce uplatňuje v případě nesplnění úvěrové smlouvy z pohledu použitelného unijního práva.

4. Právo na ochranu spotřebitele v současnosti v Evropské unii zažívá řadu legislativních změn, které jsou výsledkem snahy Komise o konsolidaci, jakož i modernizaci dosaženého *acquis*. Směrnice 93/13 doznala nejen některých detailních změn směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů⁷, která spočívá na plné harmonizaci vnitrostátních právních předpisů na ochranu spotřebitelů⁸. Komise mimoto svým návrhem nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje⁹ ze dne 11. října 2011 uskutečnila legislativní

2 — Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288).

3 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů (Úř. věst. L 110, s. 30).

4 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (Úř. věst. L 399, s. 1).

5 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. L 133, s. 66).

6 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (Úř. věst. L 149, s. 22).

7 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES (Úř. věst. L 304, s. 64). Podle čl. 28 odst. 1 musí členské státy provést směrnici do svého vnitrostátního práva do 13. prosince 2013.

8 — Článek 32 směrnice 2011/83, který byl vložen do směrnice 93/13 jako článek 8a, ukládá členským státům povinnost uvědomit Komisi o přijetí zvláštních vnitrostátních ustanovení v určených oblastech, a sice pokud tato ustanovení rozšiřují rozsah přezkumu obsahu podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, jakož i zavedení vnitrostátních seznamů smluvních klauzulí považovaných za zneužívající.

9 — Návrh Komise ze dne 11. října 2011 nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (KOM[2011] 635 v konečném znění).

záměr, který v budoucnosti umožní fakultativní použití této právní úpravy na přeshraniční kupní smlouvy v případě, že se na tom smluvní strany výslovně dohodnou¹⁰. I když se tyto právní akty z hlediska časové působnosti na spor dotčený v původním řízení nepoužijí, ovlivní bezesporu rozhodujícím způsobem další vývoj v oblasti práva na ochranu spotřebitele.

II – Normativní rámec

A – *Unijní právo*

5. Účelem směrnice 93/13 je podle jejího čl. 1. odst. 1 sblížit právní a správní předpisy členských států týkající se zneužívajících klauzulí ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.

6. Článek 3 uvedené směrnice stanoví:

„(1) Smluvní podmínka [klauzule], která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou [zneužívající], jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti [požadavkem dobré víry] způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.

(2) Podmínka [klauzule] je vždy považována za nesjednanou individuálně, jestliže byla sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na obsah podmínky [klauzule], zejména v souvislosti s předem sepsanou běžnou smlouvou [adhezní smlouvou].

[...]“

7. Příloha této směrnice obsahuje seznam klauzulí, které mohou být podle čl. 3 odst. 3 pokládány za zneužívající.

„1. Podmínky [klauzule], jejichž cílem nebo následkem je:

[...]“

e) požadavek na spotřebiteli, který neplní svůj závazek, aby platil nepřiměřeně vysoké odškodné;

[...]“

10 — Snahy Komise o vytvoření evropského smluvního právního nástroje byly v posledních letech intenzivnější. Sdělení Komise „Provázaný režim evropského smluvního práva – akční plán“, předložený v roce 2003, navrhoval vypracování „Společného referenčního rámce“ jako fakultativního nástroje, který měl obsahovat společná pravidla a společnou terminologii evropského smluvního práva. V následujícím období vypracovala „Study Group on a European Civil Code“, která je mezinárodní vědeckou sítí, akademický návrh Společného referenčního rámce (Common Frame of Reference – CFR), a uplatnila přitom „Principles of European Contract Law“ (PECL), vypracované v rámci tzv. Komise Lando. Evropská komise vytvořila v dubnu 2010 na základě těchto přípravných prací skupinu odborníků pověřenou vypracováním Společného referenčního rámce evropského smluvního práva, která dne 3. května 2011 předložila projektovou studii. Viz k dalším snahám o vytvoření Evropského kodexu práv spotřebitelů Lando, O., „On a European Contract Law for Consumers and Businesses – Future Perspectives“, *Towards a European Contract Law* (vyd. Reiner Schulze/Jules Stuyck), Mnichov 2011, s. 203 a násl., a Mazeaud, D., „Unfairness and Non-negotiated Term“, tamtéž, S. Hesselink, M., „The Consumer Rights Directive and the CFR: two worlds apart?“, *European review of contract law*, svazek 5 (2009), č. 3, s. 290; Zimmermann, R., „The present state of European private law“, *The American journal of comparative law*, svazek 57 (2009), č. 2, s. 479.

8. Článek 4 odst. 1 směrnice zní následovně:

„Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se nepřiměřenost [zneužívající charakter] smluvní podmínky [klauzule] s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a na všechny další podmínky smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.“

9. Článek 6 odst. 1 směrnice stanoví:

„Členské státy stanoví, že nepřiměřené podmínky [zneužívající klauzule] použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí].

[...]“

10. Článek 7 odst. 1 směrnice stanoví:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a konkurentů existovaly přiměřené a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí] ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

B – Vnitrostátní právo

11. Ve španělském právu byla ochrana spotřebitelů před zneužívajícími klauzulemi původně zaručena Ley General 26/1984 para la Defensa de los Consumidores y Usuarios¹¹ (obecný zákon č. 26/1984 ze dne 19. července 1984 o ochraně spotřebitelů; dále jen „zákon č. 26/1984“). Tento zákon byl později změněn Ley de Condiciones Generales de la Contratación¹² (zákon č. 7/1998 ze dne 13. dubna 1998 o obecných smluvních podmínkách; dále jen „zákon č. 7/1998“), kterým byla směrnice 93/13 provedena do vnitrostátního práva. Prostřednictvím Real Decreto Legislativo 1/2007¹³ ze dne 16. listopadu 2007 (dále jen „RDL 1/2007“) byl nakonec přijat obecný zákon o ochraně spotřebitelů a uživatelů v jeho novém znění.

12. V článku 83 RDL 1/2007 jsou stanoveny právní důsledky vyplývající z určení zneužívajícího charakteru smluvní klauzule. V tomto ustanovení se uvádí: „[Z]neužívající klauzule jsou absolutně neplatné a považují se za nesjednané“. Dále tento článek stanoví: „[Č]ást smlouvy, která je stížena neplatností, se upraví podle ustanovení článku 1258 občanského zákoníku a podle zásady dobré víry. Pro tyto účely soud, který prohlásil neplatnost uvedených klauzulí, provede změnu smlouvy a může upravit výhodněji práva a zmírnit povinnosti zúčastněných stran, za předpokladu, že smlouva nadále trvá, nebo důsledky neúčinnosti smlouvy za předpokladu, že byla spotřebiteli a uživateli způsobena významná škoda. Neplatnost smlouvy může soud prohlásit pouze v případě, že klauzule, které zůstávají zachovány, způsobují nerovnováhu v postavení zúčastněných stran, kterou nelze zhojit.“

13. Článek 1108 španělského občanského zákoníku stanoví, že spočívá-li závazek v zaplacení peněžité částky a dlužník je v prodlení, náhrada škody a újmy, není-li sjednáno jinak, spočívá v zaplacení sjednaných úroků a v případě neexistence takové dohody v zaplacení zákonných úroků.

11 — BOE č. 176 ze dne 24. července 1984.

12 — BOE č. 89 ze dne 14. dubna 1998.

13 — BOE č. 287 ze dne 30. listopadu 2007.

14. Podle článku 1258 španělského občanského zákoníku jsou smlouvy uzavírány na základě dohody a představují od tohoto okamžiku nejen závazek ke splnění výslovně ujednaného, ale také ke všem následkům, které podle jejich charakteru odpovídají dobré víře, obchodním zvyklostem a právním předpisům.

III – Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky

15. Dne 28. května 2008 uzavřeli účastníci původního řízení smlouvu o úvěru ve výši 30 000,00 eur za účelem pořízení automobilu. Jak vyplývá konkrétně z předkládacího rozhodnutí, činila efektivní roční úroková sazba 8,890 %, úvěrová úroková sazba 9,50 % a úroky z prodlení 29 %. Přestože pohledávka spočívající ve splacení úvěru byla splatná až 5. června 2014, nárokovala si žalobkyně předčasnou splatnost svých pohledávek, neboť žalovaný uhradil pouze část ze smluvených 67 splátek.

16. Dne 8. ledna 2009 žalobkyně v rámci řízení o platebním rozkazu uplatnila zaplacení částky 29 381,95 eur, smluvních úroků a nákladů. Dne 21. ledna 2010 vydal Juzgado de Primer Instancia n° 2 de Sabadell rozhodnutí, kterým prohlásil klauzuli o úrocích z prodlení obsaženou v úvěrové smlouvě za neplatnou, smluvní úroky z prodlení stanovil ve výši 19 % a žalobkyni uložil, aby pro totéž období předložila nový výpočet úroků v souladu s tímto rozhodnutím. Soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že klauzule o úrocích z prodlení má zneužívající charakter. Prohlásil, že vzhledem ke kogentní povaze právních předpisů, které byly předmětem přezkumu, je také v rámci řízení o platebním rozkazu oprávněn k určení neplatnosti z úřední povinnosti.

17. Žalobkyně v původním řízení podala proti tomuto rozhodnutí odvolání u předkládajícího soudu a dovolává se nezbytnosti účinné právní ochrany a v podstatě tvrdí, že přezkum smluvené sazby úroků z prodlení z úřední povinnosti a *a limine* není přípustný, ale lze jej provést až poté, co žalovaný vznesl příslušnou námitku.

18. Předkládající soud považuje výklad unijního práva pro rozhodnutí právního sporu za nezbytný. Předkládající soud se především dotazuje, zda má vnitrostátní soud vzhledem k požadavkům vyplývajícím z unijního práva možnost určit v rámci řízení o platebním rozkazu z úřední povinnosti a *a limine* neplatnost klauzule o sazbě úroků z prodlení, nebo zda je naopak povinen nechat na účastnících řízení, aby sami vznesli u soudu námitky neplatnosti takové klauzule, pokud se výjimečně nejedná o smluvní klauzule, které jsou zjevně v rozporu s kogentními právními předpisy nebo jinými právními předpisy stanovujícími určitý zákaz. Z tohoto důvodu předkládající soud přerušil řízení a předložil Soudnímu dvoru k rozhodnutí následující předběžné otázky:

- „1) Je v rozporu s právem Společenství, zejména ve vztahu k právu na ochranu spotřebitele, pokud se vnitrostátní soud vyhýbá tomu, aby z úřední povinnosti a *a limine* rozhodl v jakémkoliv stadiu řízení o neplatnosti nebo změně klauzule obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, která se týká úroků z prodlení (v tomto případě ve výši 29 %)? Může soud podmínit případný přezkum takové klauzule, aniž by přitom porušil práva spotřebitelů [zaručená] právními předpisy Společenství, podnětem ze strany dlužníka (prostřednictvím procesní námitky)?
- 2) Jak má být vykládán článek 83 Real Decreto Legislativo č. 1/2007 (dříve článek 8 obecného zákona č. 26/1984 ze dne 19. července 1984 ochrany spotřebitelů [Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios]) ve světle čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13/EHS a článku 2 směrnice 2009/22/EHS v souladu se směrnicí? Jakou působnost má pro tyto účely čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13/EHS, v němž se stanoví, že zneužívající klauzule „nejsou [...] pro spotřebitele závazné“?
- 3) Lze provedení soudního přezkumu z úřední povinnosti a *a limine* vyloučit v případě, že žalobce ve své žalobě uvede jednoznačné údaje týkající se sazby úroku z prodlení, výše pohledávky, tj. jistiny a úroku, smluvních pokut a nákladů, úrokové sazby a období, za něž je tento úrok požadován (nebo návrh, aby byl k jistině z úřední povinnosti připočten zákonný úrok podle

právních předpisů členského státu původu), a žalobního důvodu včetně popisu skutkových okolností, kterých se žalobce dovolává jako základu nároku a požadovaného úroku, a pokud přitom upřesní, zda se jedná o úrok zákonný či smluvní, o kapitalizaci úroků či úrokovou sazbu úvěru, zda byl úrok vypočten žalobcem a o kolik procentních bodů přesahuje základní sazbu Evropské centrální banky, jak je stanoveno v nařízení o řízení o evropském platebním rozkazu?

- 4) Zakládají čl. 5 [odst. 1] písm. l) a m) a článek 6 – v rozsahu, v němž se hovoří o „ujednání o její úpravě“ – jakož i čl. 10 [odst. 2] písm. l) – v rozsahu, v němž se hovoří o „změně“ – směrnice 2008/48/ES, v případě jejich neprovedení do vnitrostátního práva, povinnost úvěrové instituce zahrnout zvláště zřetelným způsobem a do oddělené části smlouvy (tak, aby byly odlišeny od ostatního textu) jasně a zřetelně jakožto „předsmmluvní informace“ odkazy na sazbu úroků z prodlení, které budou uplatněny v případě nesplácení, a na prvky zohledněné při výpočtu této sazby (finanční náklady, náklady na vymáhání atd.), a připojit rovněž upozornění na důsledky v souvislosti s nákladovými položkami?
- 5) Zahrnuje čl. 6 odst. 2 směrnice 2008/48/ES povinnost oznámit předčasnou splatnost úvěru či půjčky, pokud vede k uplatnění úroků z prodlení? Lze uplatnit zásadu zákazu bezdůvodného obohacení ve smyslu článku 7 směrnice 2008/48/ES v případě, že úvěrová instituce požaduje nejen vrácení věci (poskytnutých peněžitých prostředků), ale i obzvláště vysoké úroky z prodlení?
- 6) Může soud vzhledem k neexistenci prováděcího předpisu a ve světle čl. 11 odst. 1 směrnice 2005/29/ES z úřední povinnosti přezkoumat nekalou povahu praktiky, která spočívá v zahrnutí klauzule týkající se úroků z prodlení do textu smlouvy?“

IV – Řízení před Soudním dvorem

19. Předkládací rozhodnutí s datem 29. listopadu 2010 bylo kanceláři Soudního dvora doručeno dne 29. prosince 2010.

20. Písemná vyjádření předložily žalobkyně v původním řízení, vláda Španělského království a Spolkové republiky Německo, jakož i Evropská komise, a to ve lhůtě stanovené v článku 23 statutu Soudního dvora.

21. Na jednání konaném dne 1. prosince 2011 se dostavili zástupci žalobkyně v původním řízení a zmocněnci vlády Španělského království a Spolkové republiky Německo, jakož i Komise, aby přednesli svá ústní vyjádření.

V – Hlavní argumenty zúčastněných

22. Tvrzení zúčastněných budou v relevantním rozsahu uvedena v rámci přezkumu jednotlivých právních otázek.

VI – Právní posouzení

A – Úvodní poznámky

23. Pokud dlužník neuhradí peněžité pohledávky, jež jsou proti němu uplatňovány, neznamená to vždy, že proti této pohledávce vznese věcné námitky. Dlužník zkrátka často nechce pohledávku uhradit či není schopen ji uhradit. V těchto případech se může zdát z pohledu věřitele jako nesmyslné vést proti tomuto dlužníkovi nalézací soudní řízení¹⁴. Naopak bude hledat snadnější a méně nákladné možnosti

14 — Viz Gruber, U., *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht – Kommentar* (vyd. Thomas Rauscher), Mnichov 2010, s. 274, bod 1.

získání vykonatelného titulu. Mnoho členských států vyhovělo tomuto požadavku zjednodušeného druhu soudního řízení tím, že do svých občanských procesních řádů zařadily různá zvláštní řízení k vymáhání peněžitých pohledávek¹⁵, jejichž úprava a praktický význam se však mohou mezi jednotlivými vnitrostátními právními řády značně lišit¹⁶.

24. Vzhledem k mezitím již široké formalizaci těchto řízení je v zájmu menšího zatížení justice například příslušnost pro tato řízení v některých právních rádech přenesena¹⁷ na soudní úředníky, kteří mají odpovídající právní vzdělání – např. vyšší soudní úředníky nebo pomocné soudní úředníky, zatímco v jiných právních rádech je výlučná příslušnost nadále zachována soudcům¹⁸. Potřeba jednoduššího a rychlejšího uplatnění práva mimoto některé členské státy vedla k přijetí odchylek od základních pravidel občanskoprávního řízení, například pokud jde o vyslechnutí účastníků řízení nebo kritérium, které je nutné uplatnit pro odůvodnění a podání důkazu (přezkum věrohodnosti resp. opodstatněnosti) uplatněné pohledávky¹⁹.

25. Důkazem snahy zákonodárce o věcné řešení rozporu mezi zrychleným uplatněním práva na straně jedné a zachováním procesních záruk na straně druhé, je nařízení č. 1896/2006, které – paralelně k vnitrostátním řízením – zavedlo řízení o evropském platebním rozkazu v souvislosti s nespornými peněžitými pohledávkami v občanských a obchodních věcech v přeshraničních případech. Toto řízení o evropském platebním rozkazu je potud založeno na zkušenostech členských států s nakládáním s takovými zjednodušenými řízeními, takže převzalo řadu řešení, která se osvědčila na vnitrostátní úrovni. K tomu náleží například přiznání možnosti podat odpor, pokud chce navrhovatel vznést například výhrady proti platebnímu rozkazu, v takovém případě je přitom řízení, podobně jako ve většině vnitrostátních řízení o platebním rozkazu²⁰, nadále vedeno před soudem podle pravidel řádného občanskoprávního řízení²¹.

26. Ústředním bodem této věci je španělské řízení o platebním rozkazu k vymáhání peněžitých pohledávek (*proceso monitorio*), které vykazuje většinu z výše uvedených typických znaků. Předkládající soud se prostřednictvím své první předběžné otázky nejprve dotazuje, jaké požadavky vyplývající z unijního práva musí vnitrostátní soudní řízení splňovat k vymáhání peněžitých pohledávek s ohledem na svou úpravu, aby

15 — Všechny členské státy se snaží řešit problém vymáhání velkého objemu nesporných pohledávek soudní cestou ze své vlastní perspektivy v rámci svých právních tradic a soudních řízení. Způsoby řešení jednotlivých členských států se od sebe značně liší jak v technickém ohledu, tak co do úspěšnosti. V některých členských státech jsou nejdůležitějšími procesními nástroji k vymáhání nesporných pohledávek rozsudky pro zmeškání, zvláštní souhrnná řízení stanovená v rámci řádného občanského soudního procesu, nebo dokonce předběžná opatření, jejichž účinky jsou téměř konečné, neboť v praxi ve většině případů nenásleduje hlavní řízení. V některých členských státech se však řízení o platebním rozkazu prokázalo jako zvláště účinné pro účely rychlého a nepříliš nákladného vymáhání pohledávek, o nichž je nutné mít za to, že zůstávají nesporné. Původně bylo takové řízení stanoveno v občanském procesním právu jedenácti členských států (Rakousko, Belgie, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Itálie, Lucembursko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko). Francouzské *injonction de payer* a německé *Mahnverfahren* jsou nejznámějšími příklady. V roce 1999 bylo podobné řízení zavedeno také ve Španělsku (*proceso monitorio*) (viz Zelená kniha Komise ze dne 12. prosince 2002 o řízení o evropském platebním rozkazu a opatřeních ke zjednodušení a urychlení řízení o sporech týkajících se drobných pohledávek, KOM[2002] 746 v konečném znění). Tento vývoj ukazuje, že tento druh řízení je v Evropské unii stále více ceněn.

16 — Viz Hess, B. *Europäisches Zivilprozessrecht*, Heidelberg 2010, s. 556, § 10, bod 40.

17 — Viz například k úpravě příslušnosti v Německu Prütting, H./Gehrlein, M., *ZPO – Kommentar*, 2. vydání, Kolín nad Rýnem 2010, s. 1455, § 689, bod 2; Zeiss, W. / Schreiber, K., *Zivilprozessrecht*, 10. vydání, s. 305, v Österreich Rechberger, W. / Simotta, D.-A., *Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts*, Vídeň 2003, s. 302, bod 515/3, a ve Španělsku Alonso Crespo, E., „Algunos medios preventivos o alternativos del proceso civil atribuidos al secretario judicial“, *Estudios jurídicos*, 2004, s. 6687, a Rodríguez Tirado, A. M., *Las funciones procesales del Secretario judicial*, Barcelona 2001, kteří se zabývají postavením německého a rakouského *Rechtspfleger* (vyšší soudní úředník), jakož i španělským *secretario judicial* v rámci justiční správy.

18 — Viz například k úpravě příslušnosti ve Francii Guinchard, S., *Droit et pratique de la procédure civile*, Paříž 2004, s. 629, a v Itálii De Stefano, A., *Procedura Civile*, Miláno 2010, s. 662, bod 5144.

19 — Jak vysvětluje Sujecki, B., „Das Europäische Mahnverfahren“, *Neue Juristische Wochenschrift*, 2007, s. 1625, na příkladu znění článku 8 nařízení č. 1896/2006, jež vyžaduje výklad, podle něhož má omezený rozsah přezkumu dovolovat přezkum ze strany soudního úředníka, který stojí v hierarchii za soudci v tom smyslu, že není nezbytný přezkum opodstatněnosti, ale současně mají být odmítnuty zjevně neopodstatněné pohledávky. S takovým rozsahem přezkumu je mimoto možný také zcela automatizovaný přezkum návrhů na vydání platebního rozkazu, čímž má řízení o platebním rozkazu žádoucí účinek racionalizace a snížení zatížení soudů.

20 — Viz k úpravě ve Francii Guinchard, S., uvedeno výše (poznámka pod čarou 18), s. 631, v Německu Zeiss, W. / Schreiber, K., uvedeno výše (poznámka pod čarou 17), s. 306, bod 779, v Rakousku Rechberger, W. / Simotta, D.-A., uvedeno výše (poznámka pod čarou 17), s. 304, bod 515/7, a v Itálii De Stefano, A., uvedeno výše (poznámka pod čarou 18), s. 671, bod 5210.

21 — Viz Gruber, U., uvedeno výše (poznámka pod čarou 14), s. 275, bod 3, který poukazuje na to, že řízení podle nařízení č. 1896/2006 spočívá na totožné základní představě jako vnitrostátní řízení o platebním rozkazu. Věřitel má podle něj ve zjednodušeném, zrychleném a nepříliš nákladném řízení dospět k vykonatelnému titulu. Pouze v případě, že se dlužník brání, změní se řízení v řádné občanskoprávní řízení.

byl spotřebitel účinně chráněn před pohledávkami spočívajícími na zneužívajících klauzulích ve smlouvách o spotřebitelském úvěru. Konkrétně se jedná o případnou povinnost vnitrostátního soudu vyplývající z unijního práva, aby také v rámci řízení o platebním rozkazu rozhodl *a limine* a z úřední povinnosti o nezávaznosti zneužívající klauzule obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, aniž by podmínil přezkum zneužívajícího charakteru této klauzule procesním jednáním dlužníka.

27. Citlivá povaha této otázky vyplývá nejen ze skutečnosti, že posouzení zneužívajícího charakteru klauzule bude v zásadě předpokládat důkladný přezkum smluvních práv a povinností ze strany vnitrostátního soudu, který v rámci řízení o platebním rozkazu zpravidla není prováděn. Pokud by Soudní dvůr takovou povinnost vyplývající z unijního práva potvrdil, vedlo by to v konečném důsledku k tomu, že vnitrostátní zákonodárce by byl nucen provést rozsáhlé změny ve svém občanském procesním právu, aby tak splnil požadavky vyplývající z unijního práva. Současně by však musel zajistit, aby vnitrostátní řízení o platebním rozkazu nepozbylo své účinnosti a nadále zůstalo zachováno jako nástroj zjednodušeného a nepříliš nákladného uplatnění práva²². S ohledem na skutečnost, že tato otázka je zvláště relevantní a že odpověď, kterou na ni Soudní dvůr poskytne, může mít rozsáhlé účinky na občanské procesní právo v členských státech, jí v mém přezkumu bude věnován zvláštní význam.

B – K první předběžné otázce

28. Předběžná otázka je sice formulována velmi široce („v jakémkoliv stadiu řízení“), což by mohlo svádět k domněnce, že předkládajícímu soudu jde o obecné objasnění týkající se pravomocí vnitrostátního civilního soudu v případě zákazu zneužívajících klauzulí. Takové chápání předběžné otázky by však nezohlednilo skutečnost, že se Soudní dvůr k této problematice dostatečně vyjádřil již ve své judikatuře k čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13. Při rozumném posouzení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je s ohledem na zvláštní okolnosti původního řízení naopak nutné vycházet z toho, že předkládající soud chce vědět, zda budou zásady vyplývající z judikatury, které Soudní dvůr rozvedl v oblasti ochrany spotřebitelů, rovněž použity na vnitrostátní řízení o platebním rozkazu. Přesto je předtím, než se budu zabývat touto otázkou, nutné tyto zásady vyplývající z judikatury krátce připomenout.

1. K roli vnitrostátního soudu při zákazu zneužívajících klauzulí podle judikatury Soudního dvora

29. Podle judikatury Soudního dvora vychází systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli, jak v případě vyjednávací pravomoci, tak i úrovně informovanosti, což jej vede k tomu, že přistoupí na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž by mohl ovlivnit jejich obsah²³. Vzhledem k takovému nerovnému postavení čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví, že zneužívající klauzule nejsou pro spotřebitele závazné. Jak vyplývá z judikatury, jedná se přitom o kogentní ustanovení, které směřuje k nahrazení formální rovnováhy, kterou smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhou skutečnou, která může obnovit rovnost mezi těmito smluvními stranami²⁴.

30. Soudní dvůr za účelem zajištění ochrany požadované směrnicí 93/13 opakovaně prohlásil, že existující nerovné postavení mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem může být narovnáno pouze pozitivním zásahem, vnějším ve vztahu k samotným smluvním stranám²⁵. Soudní dvůr tak ve světle těchto zásad rozhodl, že vnitrostátní soud musí posuzovat zneužívající charakter

22 — Viz Alonso Crespo, E., uvedeno výše (poznámka pod čarou 17), s. 6687; Rechberger, W. / Simotta, D.-A., uvedeno výše (poznámka pod čarou 17), s. 301, bod 515/2, kteří poukazují na výhody nepříliš nákladného dosažení vykonatelného titulu pomocí řízení o platebním rozkazu.

23 — Viz rozsudky ze dne 27. června 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, Recueil, s. I-4941, bod 25), a ze dne 26. října 2006, Mostaza Claro, C-168/05, Sb. rozh. s. I-10421, bod 25).

24 — Viz rozsudky ze dne 26. října 2006, Mostaza Claro (uvedený výše v poznámce pod čarou 23, bod 36), a ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (C-243/08, Sb. rozh. s. I-4713, bod 25). Ke kritice této judikatury viz Hesselink, M., „Unfair Terms in Contracts Between Businesses“, *Towards a European Contract Law* (vyd. Reiner Schulze/Jules Stuyck), Mnichov 2011, s. 132 a násl.

25 — Viz rozsudky ze dne 27. června 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (uvedený výše v poznámce pod čarou 23, bod 27), a ze dne 26. října 2006, Mostaza Claro (uvedený výše v poznámce pod čarou 23, bod 26), jakož i ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, Sb. rozh. s. I-9579, bod 31).

smluvní klauzule z úřední povinnosti²⁶. Pravomoc soudu přezkoumat zneužívající charakter určité klauzule z úřední povinnosti představuje podle názoru Soudního dvora „prostředek vhodný k dosažení výsledku stanoveného v článku 6 směrnice 93/13, totiž zabránit tomu, aby byl konkrétní spotřebitel zneužívající klauzulí vázán, a přispět ke splnění cíle stanoveného v článku 7 této směrnice, jelikož takový přezkum může mít odrazující účinek napomáhající zabránění dalšímu používání zneužívajících klauzulí ve smlouvách uzavíraných mezi spotřebiteli a prodávajícími nebo poskytovateli“²⁷. Tuto pravomoc soudů považoval navíc Soudní dvůr za nezbytnou k tomu, aby „byla spotřebiteli zajištěna účinná ochrana, zejména s ohledem na nezanedbatelné nebezpečí, že tento spotřebitel o svých právech neví nebo je vykonává s obtížemi“²⁸.

31. V rozsudku Pannon²⁹ Soudní dvůr posílil procesní postavení spotřebitele, když poukázal na povinnost vnitrostátního soudu přezkoumat zneužívající charakter smluvní klauzule z úřední povinnosti, „pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu“. Navíc objasnil, že vnitrostátní soud má tuto povinnost také při přezkumu své vlastní místní příslušnosti³⁰. Tato judikatura byla upřesněna rozsudkem ze dne 9. listopadu 2010, Pénzügyi³¹, do té míry, že vnitrostátní soud podle názoru Soudního dvora „musí *přijmout z úřední povinnosti přezkumná opatření* za účelem zjištění, zda klauzule o výlučné místní příslušnosti soudu uvedená ve smlouvě, která je předmětem sporu, jenž mu byl předložen, a která byla uzavřena mezi prodávajícím nebo poskytovatelem na jedné straně a spotřebitelem na straně druhé, spadá do působnosti směrnice 93/13, a pokud ano, posoudit z úřední povinnosti možný zneužívající charakter takové klauzule“³². Speciálně k přezkumu použitelnosti směrnice 93/13 na konkrétní smlouvu Soudní dvůr prohlásil, že „vnitrostátní soud *ve všech případech* a bez ohledu na pravidla vnitrostátního práva musí určit, zda sporná klauzule byla či nebyla individuálně sjednána mezi poskytovatelem nebo prodávajícím na jedné straně a spotřebitelem na straně druhé“.

2. Použitelnost zásad vyplývajících z judikatury na situaci dotčenou v původním řízení

a) Přístup Soudního dvora v rozsudku Pénzügyi

32. Ze všech výše uvedených rozsudků se mi zdá rozsudek Pénzügyi jako nejpodnětnější pro účely nalezení odpovědi na první předběžnou otázku, zvláště když se Soudní dvůr v uvedené věci zabýval podobnou otázkou. Soudnímu dvoru byla předložena otázka, zda vnitrostátní soud může v případě, kdy si sám povšiml případně zneužívajícího charakteru smluvní klauzule, třebaže účastníci řízení v této souvislosti nepředložili žádný návrh, provést z úřední povinnosti přezkum s cílem zjistit informace o skutkovém a právním stavu nezbytné k tomuto posouzení, jestliže vnitrostátní procesní právo tento přezkum umožňuje pouze na návrh účastníků řízení. Jak vyplývá z výše uvedených částí textu rozsudku, poskytl Soudní dvůr na tuto otázku nejen kladnou odpověď. Soudní dvůr vnitrostátnímu soudu naopak uložil povinnost vyplývající z unijního práva, a sice přijmout přezkumná opatření, na jejichž základě by získal nezbytný právní a skutkový základ. Přitom byla zodpovězena otázka, která zůstala v rozsudku Pannon ještě otevřená, a sice jakým způsobem je tak nutné přesně učinit. Vzhledem k nedostatku bližších vodítek ze strany Soudního dvora se proto bylo možné domnívat, že je nutné postupovat podle procesního práva jednotlivých členských států.

26 — Rozsudek ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 32). Viz k přezkumu obsahu všeobecných podmínek soudem ve světle zásady objektivní dobré víry Basedow, J., „Der Europäische Gerichtshof und das Privatrecht“, *Archiv für die civilistische Praxis*, svazek 210 (2010), s. 172 a násl.

27 — Rozsudky ze dne 21. listopadu 2002, Cofidis (C-473/00, Recueil, s. I-10875, bod 32), a ze dne 26. října 2006, Mostaza Claro (uvedený výše v poznámce pod čarou 23, bod 27).

28 — Rozsudky ze dne 21. listopadu 2002, Cofidis (uvedený výše v poznámce pod čarou 27, bod 33), a ze dne 26. října 2006, Mostaza Claro (uvedený výše v poznámce pod čarou 23, bod 28).

29 — Rozsudek ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (uvedený výše v poznámce pod čarou 24, s. I-4713).

30 — Tamtéž, bod 35.

31 — Rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, Pénzügyi (C-137/08, Sb. rozh. s. I-10847).

32 — Tamtéž, bod 56.

33. Výňatky textu rozsudku uvedené v bodě 31 tohoto stanoviska naznačují, že Soudní dvůr měl možná v úmyslu odchýlit se od zásady zajišťování důkazů účastníky řízení v občanskoprávním řízení, aby tak byla v určitých případech zaručena účinnost ochrany spotřebitelů zamýšlená unijním zákonodárcem. Tento přístup je v souladu s dosavadní judikaturou Soudního dvora ve prospěch spotřebitelů. Tím, že vnitrostátnímu civilnímu soudu ukládá povinnost provedení důkladného přezkumu, mu totiž Soudní dvůr poskytuje možnost zasáhnout do řízení za účelem ochrany spotřebitele, ačkoliv by mu vnitrostátní právo takové jednání zpravidla nedovolovalo. Pravomoc zasáhnout by tak potom bylo možné vyvozovat přímo z unijního práva, takže z důvodu jeho přednosti by se tak vnitrostátní procesní předpisy, které by s ním byly v rozporu, nepoužily.

b) Argumenty proti použitelnosti této judikatury na případ dotčený v původním řízení

34. Třebaže se tento přístup může z pohledu ochrany spotřebitele zdát jako žádoucí, není podle mne neomezená použitelnost této judikatury na takové řízení, jako je řízení o platebním rozkazu, dogmaticky bez dalšího možná. Podle mého názoru je nutné zohlednit zvláštní okolnosti, kterými se vyznačuje věc Pénzügyi a na kterých spočívalo rozhodnutí Soudního dvora. Mimoto je nutné vzít v úvahu důsledky, které by mělo použití této judikatury na řízení o platebním rozkazu.

i) Srovnání s věcí Pénzügyi

– Odlišná procesní situace

35. Nejprve je nutné poukázat na to, že procesní situace, v níž se spotřebitel v uvedené věci nacházel, byla jiná než v případě dotčeném v původním řízení, takže podle mého názoru nelze mezi oběma věcmi vyvozovat paralelu. Jak vyplývá z vyličení průběhu řízení³³, obsaženého v rozsudku Pénzügyi, byl proti spotřebiteli podán návrh na vydání platebního rozkazu z důvodu nesplacení úvěru. Navrhovaný platební rozkaz byl vydán v rámci tzv. „nesporného“ řízení, které nevyžaduje, aby dotýčný soud nařídil jednání nebo vyslechl protistranu. Při vydání tohoto platebního rozkazu se předkládající soud nezabýval otázkou, zda je místně příslušný, ani klauzulí o soudní příslušnosti uvedenou v úvěrové smlouvě.

36. Z rozsudku ovšem rovněž vyplývá, že spotřebitel proti platebnímu rozkazu podal odpor, což mělo za následek převedení řízení o platebním rozkazu do sporného řízení, které poté probíhalo podle obecných ustanovení vnitrostátního občanského procesního řádu³⁴. Proto je nutné vycházet z toho, že bylo zahájeno nalézací řízení. V případě dotčeném v původním řízení bylo naproti tomu provedeno řízení o platebním rozkazu, aniž se mu spotřebitel bránil právními prostředky. Namísto toho vnitrostátní soud zasáhl z vlastní iniciativy a prohlásil smluvní klauzuli, o níž se domníval, že má zneužívající charakter, za neplatnou. Za těchto podmínek je nutné vycházet z toho, že přístup Soudního dvora zastávaný ve věci Pénzügyi je vlastně přizpůsoben nalézacímu řízení v občanskoprávním řízení, a nikoliv řízení o vydání platebního rozkazu.

– Různé druhy smluvních klauzulí

37. Mimoto je nutné upozornit na okolnost, že ve věci Pénzügyi se jednalo o zcela jiný druh smluvní klauzule než v případě dotčeném v původním řízení. Tento aspekt má zvláštní význam a musí být podrobně přezkoumán. Přitom je nutné se zabývat různými druhy klauzulí, se kterými se vnitrostátní soud zpravidla setkává.

33 — Tamtéž, bod 14 a násl..

34 — Tamtéž, bod 18.

38. Předmětem původního řízení ve věci Pénzügyi byla *doložka o soudní příslušnosti*, která byla obsažena v úvěrové smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem. Tato doložka měla tu zvláštnost, že *výlučnou místní příslušnost* přiznala soudu, který nebyl ani soudem, v jehož obvodu měl bydliště spotřebitel, ani soudem, v jehož obvodu měl sídlo prodávající nebo poskytovatel, ale soud, který byl jak z hlediska zeměpisného, tak provozně-technického v blízkosti sídla prodávajícího nebo poskytovatele³⁵. Potud byla tato doložka o soudní příslušnosti, jak také správně shledal Soudní dvůr v rozsudku Pénzügyi, podobná s klauzulí, která již byla předmětem věci Océano Grupo Editorial a Salvat Editores. Soudní dvůr připomněl, že v bodě 24 uvedeného rozsudku rozhodl, že klauzule obsažená ve smlouvě, jež byla uzavřena mezi spotřebitelem a poskytovatelem nebo prodávajícím a která zakládá výlučnou příslušnost soudu, v jehož obvodu se nachází sídlo poskytovatele nebo prodávajícího, musí být považována za zneužívající ve smyslu článku 3 směrnice, protože v rozporu s požadavkem dobré víry způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele³⁶.

39. Soudní dvůr v tom spatřoval značné znevýhodnění spotřebitele, neboť taková klauzule jej nutí k tomu, aby uznal výlučnou příslušnost soudu, který je od jeho bydliště případně velmi vzdálen, čímž by mohl být ztížen výkon jeho práva vzhledem k výdajům vzniklým v souvislosti s jeho účastí na jednání právě v případě nízké hodnoty sporu. Podle názoru Soudního dvora proto taková klauzule náleží ke skupině klauzulí vyjmenovaných v příloze směrnice v bodě 1 písm. q), jejichž cílem nebo účinkem je odeprít nebo ztížit spotřebitelova možnost podat žalobu k soudu³⁷. Soudní dvůr v takové klauzuli navíc spatřoval nepřiměřené zvýhodnění prodávajícího nebo poskytovatele, neboť taková klauzule o výlučné soudní příslušnosti poskytovateli nebo prodejci umožňuje soustředit všechny spory týkající se jeho podnikatelské činnosti k jedinému soudu, kterým není soud, v jehož obvodu se nachází bydliště spotřebitele, což prodávajícímu nebo poskytovateli organizačně usnadňuje dostavení se k soudu, které se zároveň stane méně nákladným³⁸.

40. Na rozdíl od věci Pénzügyi a Océano Grupo Editorial a Salvat Editores není předmětem sporu v projednávané věci doložka o soudní příslušnosti, ale *smluvní klauzule o úroku z prodlení*. Tato odlišnost je důležitá proto, že přístup vnitrostátního soudu v rámci občanskoprávního řízení bude jiný v závislosti na tom, o jaký druh klauzule se v konkrétním případě jedná.

41. Jak jsem uvedla ve svém stanovisku ve věci Pénzügyi³⁹, je v zásadě nutné rozlišovat mezi ujednáními o soudní příslušnosti a takovými klauzulemi, které stanoví hmotněprávní smluvní povinnosti. Posledně uvedené se vyznačují tím, že často obsahují detailní a pro smluvní strany závazná ustanovení, jejichž neslučitelnost s požadavky dobré víry nelze vždy na první pohled rozpoznat, a to nejen z důvodu jejich komplexnosti. Pro takové určení je naopak nezřídka nutné provést důkladné posouzení ze strany vnitrostátního soudu na základě všech okolností konkrétního případu. Na to poukazuje také Komise⁴⁰. Směrnice 93/13 sama implicitně předpokládá, že vnitrostátní soud provede takovéto důkladné posouzení, neboť podle definice obsažené v článku 3 lze vycházet ze zneužívajícího charakteru klauzule pouze „jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti [požadavkem dobré víry] způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele“, což lze určit až na základě důkladného přezkumu. Článek 4 směrnice mimoto stanoví, že „nepřiměřenost smluvní podmínky [zneužívající charakter klauzule] se posuzuje s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a na všechny další podmínky smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází“. Zohlednění těchto okolností tedy vyžaduje přezkum dotčené klauzule, který jde nad rámec pouhého ověření věrohodnosti.

35 — Tamtéž, bod 52.

36 — Tamtéž, bod 53.

37 — Tamtéž, bod 54.

38 — Tamtéž, bod 55.

39 — Viz mé stanovisko ze dne 6. července 2010, Pénzügyi (rozsudek uvedený v poznámce pod čarou 31, bod 113).

40 — Viz bod 65 písemného vyjádření Komise.

42. Také v úvodu zmiňovaný návrh nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje⁴¹ zohledňuje okolnost, že určité klauzule vyžadují často důkladný přezkum, aby bylo možné konstatovat jejich zneužívající charakter. Tento návrh obsahuje mimo jiné ustanovení o „nepřiměřených smluvních podmínkách“ [zneužívajících klauzulích] ve smlouvách uzavřených mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, které v rozsáhlé míře odpovídají ustanovením směrnice 93/13⁴². V této souvislosti je důležité zmínit, že návrh nařízení obsahuje také ustanovení o úrocích v případě prodloužení spotřebitele⁴³. Zvláštní význam má přitom ustanovení⁴⁴, podle něhož je v případě stanovení vyšší sazby úroku, než sazby stanovené na základě ustanovení návrhu nařízení, nutné prohlásit nezávadnost takové smluvní klauzule v případě, že by být taková klauzule měla posuzována jako „nepřiměřená“ podmínka [zneužívající klauzule] podle příslušných ustanovení návrhu nařízení. Samotné posouzení se provádí podle podobně přísných kritérií, jako jsou kritéria směrnice 93/13⁴⁵. Otázka, zda tato ustanovení v této formě někdy vstoupí v platnost, závisí nepochybně na dalším průběhu legislativního procesu. Tato ustanovení by v případě smluvních vztahů, jako jsou vztahy dotčené v původním řízení – pokud by smluvní strany souhlasily s použitím společné evropské právní úpravy prodeje – pro vnitrostátní soud, který musí posoudit případný zneužívající charakter klauzule o úrocích z prodloužení, v každém případě představovala užitečný základ pro rozhodnutí ve věci.

43. Jestliže by sporná klauzule měla být definována právními předpisy, což není výjimečné, například tak, že bude uvedena na seznamu klauzulí, které je v každém případě nutné prohlásit za zneužívající, nemohl by vnitrostátní soud opominout svou povinnost potvrdit zneužívající charakter předmětné klauzule. V této souvislosti je však potřeba poukázat na skutečnost, že dokonce ani definice zneužívajících klauzulí, jak k tomu došlo u klauzulí v příloze 93/13, na tom nemůže nic změnit. Příloha, na niž odkazuje čl. 3 odst. 3 směrnice, totiž obsahuje seznam klauzulí⁴⁶, které mohou být pokládány za zneužívající, avšak tento seznam je pouze informativní a není vyčerpávající⁴⁷. Klauzuli uvedenou na seznamu není nezbytně nutné pokládat za zneužívající, a i naopak, klauzuli neuvedenou v tomto seznamu lze přesto prohlásit za zneužívající⁴⁸. Proto z pouhé okolnosti, že klauzule je uvedena na tomto seznamu, nelze nutně vyvozovat, že má zneužívající charakter. Navzdory informační povaze seznamu konstatované v judikatuře, je třeba provést samostatný a podrobný přezkum dotčených smluvních klauzulí s ohledem na jejich případný zneužívající charakter.

44. Situace se v tomto ohledu liší v případě, že se vnitrostátní soud zabývá klauzulí o soudní příslušnosti, jako tomu bylo ve věci Pénzügyi. Jak jsem objasnila v bodě 112 svého stanoviska ve věci Pénzügyi, mohla by být smluvní klauzule, kterou by podle okolností bylo potřeba kvalifikovat jako zneužívající proto, že spory ze smlouvy přisuzuje soudu, v jehož obvodu má své sídlo prodávající nebo poskytovatel, přezkoumána vnitrostátním soudem z úřední povinnosti již v rámci přezkumu vlastní příslušnosti, aniž by tento soud byl odkázán na zevrubnou argumentaci stran sporu. Uložení rozsáhlé povinnosti provést přezkum nebylo nezbytně nutné k dosažení cíle přezkumu zneužívajících klauzulí, jenž byl sledován směrnicí 93/13. Tento předpoklad byl potvrzen rovněž procesní situací, která existovala v původním řízení. Jak jsem uvedla ve svém stanovisku, ze spisu vyplývalo, že předkládající soud před nařízením jednání

41 — Viz bod 4 tohoto stanoviska.

42 — Viz kapitola 8 (články 79 až 86 – „nepřiměřené smluvní podmínky“ [zneužívající klauzule]) návrhu nařízení.

43 — Viz oddíl VI kapitola 16 oddíl 2 (články 166 až 171 – „Úroky z prodloužení – obecná ustanovení“) návrhu nařízení.

44 — Článek 167 bod 3 návrhu nařízení má následující znění: „Smluvní podmínka [klauzule], která stanoví vyšší sazbu úroku, než jak vyplývá z článku 166, nebo dřívější datum nabíhání úroků, než jak vyplývá z odstavce 2 tohoto článku, není závazná, pokud představuje nepřiměřenou podmínku [zneužívající klauzuli] podle článku 83.“

45 — Článek 83 odst. 2 návrhu nařízení stanoví kritéria (transparentnost klauzule, charakter předmětu smlouvy, okolnosti, které při uzavírání smlouvy převažovaly, ostatní smluvní podmínky a podmínky jakékoliv jiné smlouvy, na níž tato smlouva závisí), na jejichž základě je nutné posoudit „nepřiměřenost“ [zneužívající charakter] smluvního ustanovení. Toto ustanovení je napodobeninou článku 4 směrnice 93/13.

46 — Jak vyplývá z bodu 17 odůvodnění, může seznam uvedený v příloze pro účely této směrnice poskytnout pouze příklady. V důsledku tohoto minimálního charakteru může být členskými státy v rámci jejich vnitrostátních právních předpisů, zejména ohledně působnosti těchto klauzulí, doplněn nebo formulován restriktivně.

47 — Viz rozsudky Pannon GSM (uvedený výše v poznámce od čarou 24, bod 38) a ze dne 21. listopadu 2002, Freiburger Kommunalbauten (C-237/02, Recueil, s. I-3403, bod 20).

48 — Viz rozsudky ze dne 7. května 2002, Komise v. Švédsko (C-478/99, Recueil, s. I-4147, bod 20), a ze dne 21. listopadu 2002, Freiburger Kommunalbauten (uvedený výše v poznámce od čarou 47, bod 20).

poznamenal, že bydliště žalovaného se nenachází v jeho soudním obvodu, nýbrž že žalobkyně podala svůj návrh na vydání platebního rozkazu s odvoláním na obecné smluvní podmínky k soudu v blízkosti jejího sídla, a předkládající soud přitom měl pochybnosti o sporném smluvním ustanovení. Předkládající soud tak v konečném důsledku naznačil možnost, že se jedná o zneužívající klauzuli o soudní příslušnosti.

45. Vzhledem k výše uvedeným úvahám zastávám názor, že kvalifikace sporné klauzule jako zneužívající ze strany předkládajícího soudu se ve věci Pénzügyi prokázala jako správná, a to z následujících důvodů: zaprvé se tento soud zabýval smluvní klauzulí, jejíž zneužívající charakter byl vzhledem k posouzení provedenému Soudním dvorem v rozsudku Océano Grupo nepochybný. Lze se proto právem domnívat, že se přitom jednalo o klauzuli dostatečně definovanou unijním právem. Zadruhé si předkládající soud v rámci přezkumu své místní příslušnosti, a tudíž relativně snadným způsobem, zajistit „nezbytné informace o právním a skutkovém stavu“ ke splnění své povinnosti přezkumu zneužívajícího charakteru smluvní klauzule z úřední povinnosti. Jinými slovy, předkládající soud nebyl s přihlédnutím ke všem okolnostem projednávané věci odkázán na důkladné posouzení zneužívajícího charakteru.

46. Je nezbytné uvědomit si tyto okolnosti, aby bylo možné rozsudek Pénzügyi zasadit do správného kontextu. Podle mého názoru z toho vyplývá, že povinnost vnitrostátního soudu k provedení přezkumných opatření z úřední povinnosti, jak uvedl Soudní dvůr v bodě 56 uvedeného rozsudku, lze chápat pouze pod podmínkou, že vnitrostátní civilní soud bude moci přezkoumat svou příslušnost z úřední povinnosti a určit zneužívající charakter takové klauzule, jako je klauzule dotčená ve věcech Océano Grupo a Pénzügyi, relativně snadným způsobem. Z výše uvedených důvodů to nebude bez dalšího možné v případě hmotněprávní klauzule, a to zejména v případě, kdy určení zneužívajícího charakteru vyžaduje důkladný přezkum. Rozsudek Pénzügyi proto nabízí vhodné řešení k zajištění ochrany spotřebitelů pouze v kontextu zvláštních okolností případu dotčeného v původním řízení v rámci uvedené věci.

– Dílčí závěr

47. Dospěla jsem tak k závěru, že použitelnost judikatury Pénzügyi na takový případ, jako je případ dotčený v projednávané věci, nepřichází v úvahu v případě, že je s ní spojena povinnost vnitrostátního soudu rozhodnout v rámci řízení o platebním rozkazu z úřední povinnosti a *a limine* o neplatnosti klauzule o úrocích z prodlení, jež je obsažena ve smlouvě o spotřebitelském úvěru.

ii) Důsledky použitelnosti na řízení o platebním rozkazu

– Zásadní změna fungování řízení o platebním rozkazu

48. V případě, že by Soudní dvůr měl zastávat opačný názor a na rozdíl od názoru zastávaného v tomto stanovisku by ve výše uvedených okolnostech nespatořoval žádnou překážku použitelnosti judikatury Pénzügyi na případ dotčený v původním řízení, měly by být přesto uváženy důsledky použití řešení přijatého Soudním dvorem na řízení o platebním rozkazu.

49. Podle mého názoru se všichni zúčastnění správně shodují na tom, že uložení povinnosti důkladného přezkumu v rámci vnitrostátního řízení o platebním rozkazu, jakož i rozhodnutí *a limine* o neplatnosti klauzule o úrocích z prodlení obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, by vedlo k zásadní a nežádoucí změně fungování tohoto řízení. Vyjádřené pochybnosti souvisejí s nezbytností zajištění procesních záruk účastníků řízení, jakož i zachování dlouhodobé efektivity vnitrostátních řízení o platebním rozkazu.

50. Pro pochopení dosahu takové povinnosti, která pro vnitrostátní soud vyplývá z unijního práva, je nutné si uvědomit význam řízení o platebním rozkazu, jakož i výzvy, které zahrnuje tvorba procesních norem, jimiž se toto řízení řídí, za účelem nastolení přiměřeného poměru mezi zásadou efektivity a zásadou právního státu. Jak již bylo uvedeno v mých úvodních poznámkách⁴⁹, smyslem řízení

49 — Viz bod 23 a násl. tohoto stanoviska.

o platebním rozkazu je, bez ohledu na jeho bližší úpravu v jednotlivých právních rádech členských států, zajistit zjednodušené, rychlé a efektivní uplatnění nesporných pohledávek⁵⁰. Omezení na nesporné peněžité pohledávky dovoluje upravit řízení o platebním rozkazu jako řízení, jehož účastníky je větší množství osob se stejným zájmem. Jak správně uvedla německá vláda⁵¹, právě časová výhoda řízení hraje pro malé a střední podniky podstatnou roli pro vyloučení nebo omezení nebezpečí, jež spočívá v prodlžení s placením. Tímto způsobem lze snížit také procesní náklady.

51. Taková řízení se vyznačují tím, že titul se vydává ve prospěch navrhovatele na základě návrhu podaného pomocí formuláře nebo písemného podání bez nařízení jednání. Ve fázi řízení do vydání platebního rozkazu se tedy odpůrce řízení neúčastní. Kromě své příslušnosti soud přezkoumává určité požadavky týkající se návrhu, zejména zda byl uplatněný nárok dostatečně přesně popsán⁵². Přezkum uplatňovaného nároku z hlediska jeho obsahu se naproti tomu zpravidla neprovádí. Návrh na vydání platebního rozkazu lze zamítnout pouze v případě, že uplatňovaná pohledávka je zjevně neopodstatněná. Přezkum obsahu uplatněné pohledávky je vyhrazen fázi sporného řízení, které lze zahájit na základě odporu odpůrce proti platebnímu rozkazu. V následujícím sporném řízení poté soud také vždy přezkoumá z úřední povinnosti, zda jsou splněny předpoklady pro uplatněný nárok. Je-li pro existenci nebo neexistenci nároku rozhodující smluvní klauzule, pak vnitrostátní soud přezkoumá i otázku jejího případného zneužívajícího charakteru.

52. Povinnost vnitrostátního soudu k přezkumu z úřední povinnosti a nepoužití klauzulí, které mají případně zneužívající charakter, by tak bylo nutné hodnotit z hlediska práva s pochybnostmi, neboť řízení o platebním rozkazu není kontradiktorním řízením, takže v případě, že by měl vnitrostátní soud z úřední povinnosti prohlásit smluvní klauzuli za zneužívající a zamítnout návrh na vydání platebního rozkazu, neměl by prodávající nebo poskytovatel možnost zaujmout své stanovisko k výtce, že použil zneužívající klauzule v obchodním styku. Právo být vyslechnut, které je považováno za projev jednání v souladu se zásadou právního státu a náleží k obecným právním zásadám unijního práva uznaným v judikatuře⁵³, by tak nebylo dostatečně zaručeno.

53. Taková povinnost vnitrostátního soudu by mimoto narážela na určité meze související s formalitami řízení o platebním rozkazu. I když bude zneužívající charakter smluvní klauzule v některých případech zjevný, například je-li příslušný druh klauzulí definován jako zneužívající prostřednictvím právních předpisů, nebude tomu tak v každém případě. Jak jsem již uvedla, posouzení zneužívajícího charakteru klauzule na základě právních požadavků obsažených v člancích 3 a 4 směrnice 93/13 může být zcela komplexní⁵⁴. Navíc by mohly vzniknout pochybnosti ohledně otázky, zda byla příslušná klauzule podle čl. 3 odst. 1 sjednána individuálně. Jak správně prohlásila Komise⁵⁵, nelze vyloučit, že vnitrostátní soud bude čelit ožehavé povinnosti, a sice že bude muset s konečnou platností rozhodnout o zneužívajícím charakteru klauzule, ačkoliv má v tomto ohledu pochybnosti nebo nemá k dispozici všechny informace týkající se skutkového stavu. S Komisí je nutné souhlasit v tom, že pokud by měl příslušný soud jedinou možnost, navzdory nadále trvajícím pochybnostem, buď návrh zamítnout – v neprospěch věřitele, nebo mu vyhovět – v neprospěch dlužníka, vyvolávalo by to z hlediska práva určité pochybnosti.

50 — V tomto smyslu také De Stefano, A., uvedeno výše (poznámka pod čarou 18), s. 655, bod 5100, k řízení o platebním rozkazu (konkrétně k italskému *procedimento di ingiunzione*), které nezahrnuje ani sporné řízení ani podrobný přezkum uplatněné peněžité pohledávky, a umožňuje tak věřiteli získat rychle a nepříliš nákladně vykonatelný titul, který mu umožní podání návrhu na výkon rozhodnutí.

51 — Viz bod 22 písemného vyjádření německé vlády.

52 — Viz například k řízení o platebním rozkazu ve Francii Guinchard, S., uvedeno výše (poznámka pod čarou 18), s. 629, a v Německu Zeiss, W. / Schreiber, K., uvedeno výše (poznámka pod čarou 17), s. 305.

53 — Viz rozsudky ze dne 4. července 1963, Alves (33/62, Recueil, s. 109); ze dne 26. června 1980, National Panasonic (136/79, Recueil, s. 2033, bod 21), a ze dne 14. května 1998, Windpark Groothusen (C-48/96 P, Recueil, s. I-2873, bod 47).

54 — Viz bod 41 tohoto stanoviska.

55 — Viz bod 65 písemného vyjádření Komise.

54. V případě, že by řízení o platebním rozkazu muselo být na rozdíl od své původní koncepce změněno v tom smyslu, že má stanovit možnost ústního vyjádření, např. prostřednictvím nařízeného jednání za účelem odstranění pochybností nebo k vyslechnutí účastníků řízení před rozhodnutím ve věci samé, bylo by namíste se obávat, že změní-li se řízení, pozbude právě jednu ze svých podstatných výhod, a to efektivitu, pokud by se změnilo v pouhou obdobu sporného řízení.

55. Mimoto je nutné zohlednit skutečnost, že v některých členských státech byla příslušnost v řízení o platebním rozkazu přenesena nikoliv na soudce z povolání, ale v zájmu snížení zatížení soudců na soudní úředníky⁵⁶. Vzhledem ke komplexní povaze přezkumu smluvní klauzule ohledně jejího zneužívajícího charakteru a důsledků plynoucích z určení nezávadnosti klauzule pro smluvní partnery by však tento úkol měl být vyhrazen soudci. Jestliže by tedy Soudní dvůr zastával názor, že povinnost vnitrostátního soudu k důkladnému přezkumu, jež pro něj vyplývá z unijního práva, jakož i k rozhodnutí *a limine* o neplatnosti klauzule obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, lze vyvodit také v rámci řízení o platebním rozkazu, vyžadovalo by to provedení organizačních změn ve vnitrostátních soudních řádech. Členské státy by musely přijmout dostatečná opatření, aby se návrhy na vydání platebního rozkazu ve spotřebitelských sporech mohli zabývat výlučně soudci. Vyloučení těchto věcí z běžného řízení o platebním rozkazu by však vedlo k tomu, že řízení by bylo za určitých okolností upraveno složitějším způsobem, čímž by se částečně vytratil účinek menšího zatížení vnitrostátních soudů.

56. Dospěla jsem tak k závěru, že uložení povinnosti důkladného přezkumu klauzule o úrocích z prodlení, obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, v rámci řízení o platebním rozkazu, jakož i rozhodnutí *a limine* o její neplatnosti, by vedlo k zásadní změně fungování tohoto řízení, která by odstranila podstatnou výhodu z hlediska efektivity řízení o platebním rozkazu, a sice rychlé vymáhání nesporných peněžitých pohledávek.

– Slučitelnost se zásadou procesní autonomie

Občanské procesní právo ve struktuře unijního práva a vnitrostátního práva

57. Mimoto je sporné, jak by vůbec bylo možné uvést takový výklad spojený se závažnými důsledky pro vnitrostátní řízení o platebním rozkazu do souladu s judikaturou Soudního dvora k procesní autonomii členských států.

58. Podle ustálené judikatury totiž při neexistenci právní úpravy Unie v dané oblasti přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva⁵⁷. Tuto pravomoc členských států je konečně nutné vyvozovat z okolnosti, že procesní právo členských států v zásadě nepodléhá žádné harmonizaci. V této oblasti neexistuje ani žádná obecná legislativní pravomoc Unie. Posledně uvedené platí zejména také pro občanské procesní právo, o něž se

56 — Viz bod 24 tohoto stanoviska.

57 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 16. prosince 1976, Rewe (33/76, Recueil, s. 1989, bod 5) a Comet (45/76, Recueil, s. 2043, bod 13); ze dne 20. září 2001, Courage a Crehan (C-453/99, Recueil, s. I-6297, bod 29); ze dne 11. září 2003, Safalero (C-13/01, Recueil, s. I-8679, bod 49); ze dne 13. března 2007, Unibet (C-432/05, Sb. rozh. s. I-2271, bod 39), a ze dne 8. července 2010, Bulicke (C-246/09, Sb. rozh. s. I-7003, bod 25).

v projednávané věci jedná, třebaže unijní právo dosáhlo značného vlivu⁵⁸. Vliv unijního práva na vnitrostátní občanské procesní právo se zatím projevuje prostřednictvím předpisů občanského procesního práva v jednotlivých aktech sekundárního práva⁵⁹, prostřednictvím zásad vyplývajících z unijního práva, a nakonec prostřednictvím judikatury Soudního dvora.

59. Důležité omezení této procesní autonomie členských států vyplývá zejména z obecných zásad unijního práva, například v souvislosti s výkonem subjektivních práv přiznaných právním řádem Unie. Soudní dvůr tak členským státům na jedné straně právě s ohledem na jejich zbývající pravomoc přiznal široký prostor pro uvážení při úpravě procesních podmínek soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která procesním subjektům vyplývají z práva Evropské unie, na straně druhé však jednoznačně odkázal na meze této pravomoci členských států, které vyplývají z unijního práva, když objasnil, že výše uvedené platí za předpokladu, že tyto podmínky nejsou méně příznivé než ty, které se týkají obdobných řízení na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných právním řádem Unie (zásada efektivity)⁶⁰.

60. Tyto zásady vyplývající z judikatury se použijí také na systém, který zavedla směrnice 93/13 na ochranu spotřebitelů před zneužívajícími klauzulemi v obchodním styku. Soudní dvůr tak naposledy v rozsudku *Asturcom Telecomunicaciones* poukázal na význam, který má zásada procesní autonomie v rámci soudního přezkumu smluvních klauzulí. Předmětem uvedené věci byla otázka, zda měla být směrnice 93/13 vykládána v tom smyslu, že soud, který rozhoduje o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu vydaného bez účasti spotřebitele, musí z úřední povinnosti uplatnit nepřiměřenost [zneužívající charakter] rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem s tímto spotřebitelem a uvedený nále zrušit⁶¹. Soudní dvůr tuto otázku zodpověděl s odkazem na svou judikaturu, podle níž „[unijní] právo vnitrostátnímu soudu neukládá, aby nepoužil vnitrostátní procesní pravidla přiznávající rozhodnutí povahu zakládající překážku věci rozsouzené i přesto, že by to umožnilo napravit porušení práva Společenství dotčeným rozhodnutím“⁶². Soudní dvůr konstatoval neexistenci unijních právních předpisů v oblasti týkající se

58 — Viz Lupoi, M. A., „The Harmonization of Civil Procedural Law within the EU“ (vyd. Justin Orlando Frosini/Michele Angelo Lupoi/Michele Marchesiello), *A European Space of Justice*, Ravenna 2006, s. 209, podle jehož názoru je Evropská unie integračním systémem, ve kterém bylo občanské procesní právo harmonizováno v největší míře. Autor ovšem připouští, že se harmonizace dosud omezila na převzetí jednotlivých jednotlivých nástrojů, takže příslušelo pouze členským státům, aby upravily své vnitrostátní občanské soudní řády tak, aby mohly jednotné nástroje řádně fungovat. Harmonizované důsledky tak nakonec měly pouze „nepřímé“ účinky. Podle názoru tohoto autora nelze předvídat budoucnost harmonizace v oblasti občanského procesního práva. Podobně také Wagner, G., v *Kommentar zur Zivilprozessordnung* (vyd. Stein/Jonas), 22. vydání, svazek 10, Tübingen 2011, s. 46, bod 88, který navzdory prudkému nárůstu evropských právních aktů v této oblasti považuje jádro občanského procesního práva – procesní normy pro vnitrostátní spory – za dosud nedotčené. Podle názoru tohoto autora spočívá sjednocení evropského občanského procesního práva při realistickém posouzení nadále v daleké budoucnosti.

59 — V souladu s čl. 81 odst. 2 písm. f) SFEU má Unie pravomoc přijímat právní předpisy občanského procesního práva, je-li dotčen vnitřní trh. Podrobná ustanovení obsahují nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42), nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech (Úř. věst. L 174, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 121), nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (Úř. věst. L 324, s. 79), směrnice Rady 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech (Úř. věst. L 26, s. 41; Zvl. vyd. 19/06, s. 90), jakož i rozhodnutí Rady ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci (Úř. věst. L 174, s. 25; Zvl. vyd. 19/04, s. 145). Viz Röřig, U., „Einfluss des Rechts der Europäischen Gemeinschaft auf das nationale Zivilprozessrecht“, *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 2004, s. 18 a násl. Mimoto byla na unijní úrovni vytvořena řada nástrojů k usnadnění řešení přeshraničních sporů a přeshraničního výkonu rozhodnutí, např. nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích (Úř. věst. L 199, s. 1), nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (Úř. věst. L 399, s. 1), a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky (Úř. věst. L 143, s. 15; Zvl. vyd. 19/07, s. 38).

60 — V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 14. prosince 1995, van Schijndel a van Veen (C-430/93 a C-431/93, Recueil, s. I-4705, bod 17); ze dne 15. září 1998, Ansaldo Energia a další (C-279/96 až C-281/96, Recueil, s. I-5025, body 16 a 27); ze dne 1. prosince 1998, Levez (C-326/96, Recueil, s. I-7835, bod 18); ze dne 16. května 2000, Preston a další (C-78/98, Recueil, s. I-3201, bod 31); ze dne 6. prosince 2001, Clean Car Autoservice (C-472/99, Recueil, s. I-9687, bod 28); ze dne 9. prosince 2003, Komise v. Itálie (C-129/00, Recueil, s. I-14637, bod 25); ze dne 19. září 2006, i-21 Germany a Arcor (C-392/04 a C-422/04, Sb. rozh. s. I-8559, bod 57); ze dne 26. října 2006, Mostaza Claro (uvedený výše v poznámce pod čarou 23, bod 24); ze dne 7. června 2007, van der Weerd a další (C-222/05 až C-225/05, Sb. rozh. s. I-4233, bod 28); ze dne 3. září 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, Sb. rozh. s. I-7501, bod 24); ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, Sb. rozh. s. I-9579, bod 38), a ze dne 8. září 2011, Rosado Santana (C-177/10, Sb. rozh. s. I-7907, bod 89).

61 — Rozsudek ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 28).

62 — Rozsudek ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 37).

překážky věci rozsouzené a poukázal na to, že „podmínky naplňování zásady překážky věci rozsouzené na základě zásady procesní autonomie vnitrostátních právních řádů členských států [spadaly] do působnosti těchto právních řádů“, a připomněl, že „tyto podmínky [...] ovšem nesmějí být méně příznivé než ty, kterými se řídí obdobné situace vnitrostátní povahy, ani nesmějí být upraveny tak, že by v praxi nadměrně ztěžovaly nebo znemožňovaly výkon práv přiznaných právním řádem Společenství“⁶³.

61. Z tohoto rozsudku lze vyvodit, že vnitrostátní občanské procesní právo podle názoru Soudního dvora v případě, že neexistují žádné specifické požadavky vyplývající z unijního práva, podléhá pouze zásadám rovnocennosti a efektivity⁶⁴. Jeho rozpor s unijním právem lze tudíž předpokládat pouze v případě, že neodpovídá těmto zásadám. Otázku, zda je třeba změnit vnitrostátní řízení o platebním rozkazu ve smyslu první předběžné otázky za účelem zajištění ochrany spotřebitelů, lze tudíž zodpovědět pouze v případě, že toto vnitrostátní řízení, jehož podstatné základní rysy již byly popsány, neodpovídá zásadám rovnocennosti a efektivity. To je třeba následně přezkoumat.

Žádné porušení zásady rovnocennosti

62. Zásada rovnocennosti vyžaduje, aby se dotčené vnitrostátní pravidlo použilo bez rozdílu na žaloby založené na porušení unijního práva nebo vnitrostátního práva, mají-li podobný předmět a důvody⁶⁵. Použije-li se tato zásada na specifický kontext aspektu ochrany spotřebitelů, jež je v projednávané věci relevantní, znamená to, že je nutné položit otázku, zda je ochrana spotřebitelů před zneužívajícími klauzulemi v obchodním styku, sledovaná zákonodárcem Unie prostřednictvím směrnice 93/13, na vnitrostátní úrovni z hlediska procesního práva zaručena ve stejné míře jako ochrana spotřebitelů před jakýmkoliv zásahem do obdobného právního postavení chráněného vnitrostátním právem. Porušení zásady rovnocennosti by proto bylo možné potvrdit pouze v případě, že by možnosti výkonu nároků vyplývajících ze směrnice 93/13 byly z hlediska procesního práva upraveny ve srovnání nevýhodněji.

63. Soudní dvůr ve své judikatuře rozvedl celou řadu obecných kritérií, na jejichž základě lze posoudit rovnocennost vnitrostátní právní ochrany právě v oblasti zachování právních postavení zaručených unijním právem. Samotné posouzení spočívá v podstatě ve vzájemném srovnání použitelných procesních podmínek. Soudní dvůr přitom zastává postoj, že jak *předmět, právní důvod*, tak i *základní prvky* údajně srovnatelných žalob, které se týkají vnitrostátního práva, se použijí jako relevantní kritéria pro posouzení podobnosti dotčených žalob⁶⁶. Soudní dvůr mimoto prohlásil, že pro určení, zda je vnitrostátní procesní pravidlo méně příznivé, musí být vzato v úvahu jeho místo v řízení jako celku, průběh uvedeného řízení a zvláštnosti těchto pravidel⁶⁷.

63 — Rozsudek ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 38).

64 — Viz Wagner, G., tamtéž (poznámka pod čarou 58), s. 39, bod 68, který poukazuje na to, že upravuje-li evropské procesní právo určitou materii, má také přednost před vnitrostátním právem. V případě, že tomu tak není, mají členské státy procesní autonomii. Členské státy však přitom musí zachovat zásadu rovnocennosti a efektivity.

65 — V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 26. ledna 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales (C-118/08, Sb. rozh. s. I-635, bod 33); ze dne 15. září 1998, Edis (C-231/96, Recueil, s. I-4951, bod 36); ze dne 1. prosince 1998, Levez (uvedený výše v poznámce pod čarou 60, bod 41); ze dne 16. května 2000, Preston a další (uvedený v poznámce pod čarou 60, bod 55), a ze dne 19. září 2006, i-21 Germany a Arcor (uvedený v poznámce pod čarou 60, bod 62).

66 — Viz rozsudky ze dne 8. září 2011, Rosado Santana (uvedený výše v poznámce pod čarou 60, bod 90); ze dne 8. července 2010, Bulicke (uvedený výše v poznámce pod čarou 57, bod 28); ze dne 1. prosince 1998, Levez (uvedený výše v poznámce pod čarou 60, bod 43); ze dne 16. května 2000, Preston a další (uvedený výše v poznámce pod čarou 60, bod 56), a ze dne 29. října 2009, Pontin (C-63/08, Sb. rozh. s. I-10467, bod 45).

67 — Viz rozsudky ze dne 8. září 2011, Rosado Santana (C-177/10, Sb. rozh. s. I-7907, bod 90), a ze dne 8. července 2010, Bulicke (uvedený výše v poznámce pod čarou 57, bod 29).

64. Třebaže Soudní dvůr tuto úlohu v zásadě přiznal vnitrostátním soudům, aby mohly využít svých přímých znalostí vnitrostátního procesního práva⁶⁸, nenechal si ujít příležitost, aby uvedl vlastní úvahy týkající se výkladu unijního práva⁶⁹ a aby případně v konkrétním případě dokonce učinil vlastní konstatování ohledně zachování rovnocennosti⁷⁰, pokud měl k dispozici dostatečně užitečné informace. Soudní dvůr tím však nesledoval nic jiného než poskytnout vnitrostátním soudům užitečné pokyny, které jim mají pomoci při jejich vlastním posouzení⁷¹. Za těchto podmínek se zdá, že lze učinit některé zásadní úvahy k určitým prvkům původního řízení.

65. Ohledně konkrétního případu dotčeného v původním řízení podle mého názoru z úvah předkládajícího soudu každopádně nelze vyvodit žádné poznatky, na jejichž základě by bylo možné učinit závěr, že španělské občanské procesní právo upravuje v rámci vnitrostátního řízení o platebním rozkazu přezkum zneužívajícího charakteru klauzulí obsažených ve smlouvách o spotřebitelském úvěru s ohledem na požadavky vyplývající ze směrnice 93/13 méně příznivě, než přezkum slučitelnosti těchto smluv o spotřebitelském úvěru s požadavky vyplývajícími z vnitrostátního práva. Nic tedy nenaznačuje tomu, že v kontextu vnitrostátního řízení o platebním rozkazu, který je předmětem projednávané věci, došlo k porušení zásady rovnocennosti.

66. Pro účely tohoto řízení o předběžné otázce je tudíž nutné mít za to, že zásada rovnocennosti byla dodržena.

Neexistence porušení zásady efektivity

67. Nakonec je nutné zkoumat, zda je vnitrostátní řízení o platebním rozkazu ve svých podstatných základních rysech v souladu se zásadou efektivity. Posledně uvedené vyžaduje, aby použití unijního práva nebylo znemožněno nebo nadměrně ztíženo. V této souvislosti je nutné poukázat na cíl stanovený unijním zákonodárcem v čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, „aby v zájmu spotřebitelů a konkurentů existovaly přiměřené a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí] ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli“. Tento cíl představuje z hlediska práva kritérium, podle něhož musí být vnitrostátní řízení o platebním rozkazu posuzováno.

68. Povinnost vnitrostátního soudu k provedení důkladného přezkumu a rozhodnutí *a limine* o neplatnosti zneužívající klauzule obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru by vedla k ochraně spotřebitele ještě před vydáním pravomocného rozhodnutí o peněžité pohledávce. Vnitrostátní řízení o platebním rozkazu by tak bylo doplněno mechanismem preventivní právní ochrany. Vystává však otázka, zda je takový mechanismus nezbytně nutný k zajištění efektivní ochrany spotřebitele před použitím zneužívajících klauzulí v obchodním styku. Jak již bylo uvedeno, je řízení o platebním rozkazu v členských státech zpravidla upraveno tak, že se přezkum otázky, zda je smluvní klauzule zneužívající, přesouvá do sporného řízení, které se zahájí na základě opravného prostředku⁷². V rámci tohoto sporného řízení tak vnitrostátní soud získá možnost vykonat svou povinnost vyplývající z unijního práva k přezkumu zneužívajícího charakteru smluvní klauzule. Jinými slovy, podle tohoto modelu je také spotřebiteli zaručena právní ochrana. Avšak tato právní ochrana je podmíněna tím, že spotřebitel v rámci řízení o platebním rozkazu projeví vůli bránit se právními prostředky.

68 — Viz rozsudek ze dne 8. září 2011, Rosado Santana (C-177/10, Sb. rozh. s. I-7907, bod 91.)

69 — Viz rozsudky ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 50), a ze dne 1. prosince 1998, Levez (C-326/96, Recueil, s. I-7835, bod 40).

70 — Viz rozsudky ze dne 8. září 2011, Rosado Santana (C-177/10, Sb. rozh. s. I-7907, bod 91), a ze dne 10. července 1997, Palmisani (C-261/95, Recueil, s. I-4025, bod 33).

71 — V tomto smyslu Girerd, P., „Les principes d'équivalence et d'effectivité – encadrement ou désencadrement de l'autonomie procédurale des États membres?“, *Revue trimestrielle de droit européen*, 2002, s. 75 a násl.

72 — Viz bod 24 tohoto stanoviska.

69. Dovolují si vyjádřit pochybnosti ohledně tvrzení, že efektivita unijního práva bude dotčena kvůli tomu, že právní ochrana je závislá na projevu vůle spotřebitele. Neboť právě judikatura ukazuje, že Soudní dvůr považoval za slučitelné s požadavky vyplývajícími z článků 6 a 7 směrnice 93/13, pokud je pozitivní zásah vnitrostátního soudu za účelem odstranění nerovnováhy mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem podmíněn souhlasem spotřebitele.

70. Nejprve připomeňme rozsudek Pannon GSM, ve kterém Soudní dvůr poukázal na povinnost vnitrostátního soudu zdržet se použití klauzule, považuje-li ji za zneužívající, vyjma případu, kdy „s tím spotřebitel *nesouhlasí*“⁷³. Soudní dvůr ve svém odůvodnění uvedl, že povinnost přezkumu z úřední povinnosti je nezbytná k zajištění praktické účinnosti ochrany, cíle sledovaného ustanoveními směrnice. Současně však objasnil, že „vnitrostátnímu soudu neukládá povinnost vyloučit použití dotčené klauzule, pokud spotřebitel poté, co byl na to soudem upozorněn, *nemá v úmyslu* napadnout její zneužívající charakter a dovolávat se její nezávaznosti“.

71. Dále je třeba připomenout rozsudek ve věci Martín Martín⁷⁴, v níž se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda vnitrostátní soud může uplatnit i bez návrhu porušení článku 4 směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory⁷⁵, a nebrání tomu, aby prohlásil za neplatnou smlouvu uzavřenou v oblasti upravené touto směrnicí z toho důvodu, že spotřebitel nebyl poučen o svém právu od smlouvy odstoupit, i když tato neplatnost spotřebitelem nebyla v žádném okamžiku namítána u příslušných vnitrostátních soudů⁷⁶. Soudní dvůr v uvedeném rozsudku poukázal na to, že „[unijní] právo v zásadě od vnitrostátních soudů nevyžaduje, aby uplatnily i bez návrhu důvod vycházející z porušení právních předpisů Společenství, jestliže by je přezkum takového důvodu donutil vykročit z rámce sporu vymezeného účastníky řízení a opřít se o jiné skutečnosti a okolnosti, než na kterých účastník řízení, který má zájem na uplatnění uvedených ustanovení, založil svoji žalobu“⁷⁷. Soudní dvůr mimoto prohlásil, že „toto omezení pravomoci vnitrostátního soudu je odůvodněno zásadou, podle které *iniciativa v řízení přísluší účastníkům řízení* a soud může jednat i bez návrhu pouze ve výjimečných případech, kdy veřejný zájem vyžaduje jeho zásah“⁷⁸. Soudní dvůr nakonec považoval pozitivní zásah vnitrostátního soudu v takovém případě, jako je případ dotčený v původním řízení, za odůvodněný, a sice s odůvodněním, že se článek 4 směrnice 85/577 týká veřejného pořádku. Jak konstatoval Soudní dvůr s odkazem na mé stanovisko v uvedené věci⁷⁹, „povinnost uvést poučení stanovená v článku 4 směrnice 85/577 zaujímá v její obecné struktuře ústřední místo, jakožto nezbytná záruka efektivního výkonu práva na odstoupení od smlouvy, a tudíž užitečného účinku ochrany spotřebitele zamýšleného zákonodárcem Společenství“⁸⁰. V této souvislosti je nutné poukázat na to, že Soudní dvůr řadil možnost prohlásit spornou smlouvu za neplatnou k „vhodným opatřením“ na ochranu spotřebitele ve smyslu čl. 4 třetího pododstavce směrnice v případě porušení povinnosti poučení. Je přitom ovšem nutné zmínit, že Soudní dvůr s odkazem na výše uvedenou pasáž v rozsudku Pannon GSM⁸¹ také objasnil, že „vnitrostátní soud, který rozhoduje, by mohl mít za určitých okolností povinnost přihlédnout k *vůli spotřebitele, aby dotčená smlouva nebyla prohlášena za neplatnou*“⁸².

72. Nakonec je nutné připomenout ještě rozsudek ve věci Asturcom Telecomunicaciones, ve kterém byla Soudním dvorem předložena otázka, zda vnitrostátní soud, který rozhoduje o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu vydaného bez účasti spotřebitele, musí z úřední povinnosti uplatnit nepřiměřenost [zneužívající charakter] rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě uzavřené

73 — Rozsudek ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (uvedený v poznámce pod čarou 24, bod 35).

74 — Rozsudek ze dne 17. prosince 2009, Martín Martín (C-227/08, Sb. rozh. s. I-11939).

75 — Úř. věst. L 372, s. 31.

76 — Rozsudek ze dne 17. prosince 2009, Martín Martín (uvedený v poznámce pod čarou 74, bod 18).

77 — Tamtéž, bod 19.

78 — Tamtéž, bod 20.

79 — Viz body 55 a 56 mého stanoviska ze dne 7. května 2009 ve věci Martín Martín (rozsudek uvedený v poznámce pod čarou 74).

80 — Rozsudek ze dne 17. prosince 2009, Martín Martín (uvedený v poznámce pod čarou 74, bod 27).

81 — Viz bod 70 tohoto stanoviska.

82 — Rozsudek ze dne 17. prosince 2009, Martín Martín (uvedený v poznámce pod čarou 74, bod 35).

prodávajícím nebo poskytovatelem s tímto spotřebitelem a uvedený nález zrušit⁸³. Pozoruhodné bylo rozlišení, které provedl Soudní dvůr ve vztahu k rozsudku Mostaza Claro, když poukázal na to, že na rozdíl od skutkového stavu, který byl základem jiné věci, „spotřebitel zůstal v průběhu jednotlivých řízení probíhajících v rámci sporu mezi ním a prodávajícím nebo poskytovatelem *zcela nečinný a zejména nepodal žalobu směřující k prohlášení neplatnosti rozhodčího nálezu*, kterou by napadl nepřiměřenost [zneužívající charakter] rozhodčí doložky, takže se tento nález stal mezitím pravomocným“⁸⁴. Na rozdíl od mého návrhu⁸⁵ rozhodl Soudní dvůr neuložit vnitrostátnímu soudu žádnou takovou povinnost. Naopak ponechal objasnění předložené otázky vnitrostátním právním řádům, a přitom pouze přezkoumal, zda bylo příslušné španělské procesní právo v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity. Povinnost vnitrostátního soudu přezkoumat zneužívající charakter rozhodčí doložky z úřední povinnosti v rámci nuceného výkonu rozhodnutí stanovil Soudní dvůr pouze pro případ, že je podle vnitrostátních procesních pravidel možné provést takové posouzení v rámci obdobných řízení na základě vnitrostátního práva⁸⁶.

73. Citovaná judikatura dokládá, že Soudní dvůr se snaží vykládat unijní právo způsobem, který přiměřeně zohledňuje individuální zájmy spotřebitele tím, že spotřebitel má možnost samostatně se rozhodnout, zda chce využít ochrany práva na ochranu spotřebitelů v rámci občanskoprávního řízení, které se řídí *zásadou, že strany jsou pány sporu*⁸⁷. Toto chápání procesního postavení spotřebitele je v souladu s rovněž v judikatuře rozvinutým *vzorem spotřebitele*⁸⁸, který „je běžně informovaný a přiměřeně pozorný a obezřetný“. Přístup sledovaný v rozsudku Pannon GSM vykazuje tu zvláštnost, že spotřebitele brání před vynucenou ochranou a myšlenka ochrany spotřebitele učiní zadost podáním informací. Soudní dvůr totiž zohledňuje skutečnost, že spotřebiteli může v konkrétním případě záležet na dodržení sporné klauzule, například v případě ujednání o soudní příslušnosti, pokud spotřebitel chce vést spor v místě stanoveném ve smluvní klauzuli⁸⁹. Naopak to vypadá, že Soudní dvůr se přiklání také ke zohlednění toho, vzdá-li se spotřebitel nároku na zachování svých práv, jak ukazuje rozsudek Asturcom Telecomunicaciones. V souladu s tím se zdá, že rozsah povinnosti chránit spotřebitele před zneužívajícími klauzulemi prostřednictvím pozitivního zásahu, kterou unijní právo ukládá vnitrostátním soudům, je omezen vnitrostátním procesním právem.

83 — Rozsudek ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 28).

84 — Rozsudek ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 33).

85 — Viz bod 82 mého stanoviska ze dne 14. května 2009 ve věci Asturcom Telecomunicaciones (rozsudek uvedený výše v poznámce pod čarou 25).

86 — Rozsudek ze dne 6. října 2009 Asturcom Telecomunicaciones (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, body 53 až 55 a 59). Z informací poskytnutých španělskou vládou mohl Soudní dvůr vyvodit, že podle španělského práva byl soud, u kterého byl podán návrh na výkon pravomocného rozhodčího nálezu, příslušný k posouzení z úřední povinnosti neplatnosti rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě, jež byla uzavřena mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, z důvodu porušení kogentních vnitrostátních předpisů. Taková příslušnost byla předpokládána také v mnoha nedávno vydaných rozsudcích Audiencia Provincial de Madrid a Audiencia Nacional. Soudní dvůr však ponechal na předkládajícím soudu, aby přezkoumal, zda tak učinil také výše uvedený soud ve sporu, který je u něj veden.

87 — Na to poukazuje také Tinzo, V., „Il potere del giudice di rilevazione della nullità di protezione“, *Diritto del commercio internazionale*, 2011, s. 584. Podle tohoto autora se bude muset vnitrostátní soud předtím, než prohlásí spornou zneužívající klauzuli za nezávaznou, spotřebitele dotázat, zda ji přesto chce zachovat. Rozhodující je tak podle něj nakonec samotná vůle spotřebitele. Podle názoru autora vychází řešení rozvinuté Soudním dvorem z teorie, která se snaží uvést cíl ochrany spotřebitelů sledovaný směrnicí 93/13 do souladu se zásadou zachování smluvních vztahů. Podobně také Milanese, S., „Le pronunce Pannon ed Eva Martín Martín sulla rilevanza d'ufficio delle nullità di protezione“, *Giurisprudenza commerciale*, 2010, svazek II, s. 805, který navíc vítá přístup Soudního dvora, neboť dodržuje zásadu relativní neplatnosti („nullità di protezione“, „protective nullity“). Podle názoru autora tento přístup zaručuje také rovnováhu sil v kontradiktorním řízení.

88 — Viz ke vzoru spotřebitele v judikatuře Soudního dvora rozsudky ze dne 16. ledna 1992, X (C-373/90, Recueil, s. I-131, body 15 a 16); ze dne 16. července 1998, Gut Springenheide a Tuský (C-210/96, Recueil, s. I-4657, bod 31); ze dne 4. května 1999, Windsurfing Chiemsee (C-108/97 a C-109/97, Recueil, s. I-2779, bod 29); ze dne 13. ledna 2000, Estée Lauder (C-220/98, Recueil, s. I-117, bod 27); ze dne 21. června 2001, Komise v. Irsko (C-30/99, Recueil, s. I-4619, bod 32); ze dne 24. října 2002, Linhart a Biffi (C-99/01, Recueil, s. I-9375, bod 31); ze dne 8. dubna 2003, Pippig Augentoptik (C-44/01, Recueil, I-3095, bod 55); ze dne 12. února 2004, Koninklijke KPN Nederland (C-363/99, Recueil, s. I-1619, bod 77) a Henkel (C-218/01, Recueil, s. I-1725, bod 50); ze dne 9. března 2006, Matratzen Concord (C-421/04, Sb. rozh. s. I-2303, bod 24), a ze dne 19. září 2006, Lidl Belgium (C-356/04, Sb. rozh. s. I-8501, bod 78).

89 — V tomto smyslu Heinig, J., „Die AGB-Kontrolle von Gerichtsstandsklauseln – zum Urteil Pannon des EuGH“, *Europäische Zeitschrift zum Wirtschaftsrecht*, 24/2009, s. 885. Také Josipović, T., „Verbraucherschutz in der Republik Kroatien“, *Konsumentenschutz in Zentral- und Osteuropa* (vyd. Rudolf Welsch), Vídeň 2010, s. 72, poukazuje na zvláštnost tohoto přístupu v judikatuře Soudního dvora. Podle odhadu autorky nebyla ovšem tato judikatura v Chorvatsku jako přístupujícím státě ještě provedena, neboť vnitrostátní právo stanoví pouze neplatnost zneužívající klauzule. Není proto možné ji nadále ponechat v platnosti, pokud si to spotřebitel přeje.

74. Na základě výše uvedeného jsem dospěla k závěru, že praktická účinnost systému zavedeného směrnicí 93/13 není dotčena, jestliže vnitrostátní soud není povinen *a limine* a z úřední povinnosti rozhodnout o nezávadnosti zneužívající klauzule obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru. Potud lze souhlasit s jednoznačným názorem všech účastníků tohoto řízení, podle něhož se zdá být pro zajištění ochrany spotřebitelů před pohledávkami, které spočívají na zneužívajících smluvních klauzulích, jako dostatečné, když je spotřebiteli, proti němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, poskytnuta možnost, jak je zpravidla stanoveno v rámci vnitrostátního řízení o platebním rozkazu, bránit se podáním odporu. Nezdá se, že by tato možnost byla v rozporu se zásadou efektivity.

75. Tyto úvahy se nepochybně týkají pouze *ochrany spotřebitelů*. Nelze ovšem opominout skutečnost, že čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vyžaduje, aby byly také „v zájmu [...] konkurentů“ zavedeny přiměřené a účinné prostředky. Jinými slovy musí být zavedena řízení, která rovným způsobem zohledňují *zájmy obou smluvních partnerů*. K tomu je nutné konstatovat, že přenesením přezkumu zneužívajícího charakteru na sporné řízení, které se zahájí na základě opravného prostředku, bude současně vyloučena možnost, aby vnitrostátní soud určil nezávadnost určitých smluvních klauzulí, aniž by prodávající nebo poskytovatel měl možnost se k tomu vyjádřit. Jak správně uvedla Komise⁹⁰, bude tak přiměřeným způsobem učiněno zadost efektivitě právní ochrany prodávajícího nebo poskytovatele.

Dílčí závěr

76. Lze tedy konstatovat, že zásady rovnocennosti a efektivity nezakazují, aby vnitrostátnímu soudu byla uložena povinnost rozhodnout *a limine* a z úřední povinnosti o nezávadnosti zneužívající klauzule obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru. Neshledávám tedy žádný důvod pro omezení procesní autonomie členských států za účelem zajištění ochrany spotřebitelů.

3. Výsledek

a) Neexistence povinnosti přezkumu z úřední povinnosti a *a limine* v rámci řízení o platebním rozkazu vyplývající z unijního práva

77. Dospěla jsem tímto k závěru, že použitelnost judikatury Pénzugyi na případ dotčený v původním řízení nepřichází v úvahu. Proti tomu hovoří zaprvé odlišnost okolností, které tvoří základ obou věcí, především procesní situace⁹¹ – řízení o platebním rozkazu na rozdíl od sporného řízení – a zadruhé druh smluvní klauzule⁹², kterou se vnitrostátní soud zabývá – klauzule týkající se obsahu na rozdíl od ujednání o soudní příslušnosti. Jako další argument proti použitelnosti této judikatury na případ dotčený v původním řízení lze uvést, že povinnost rozhodnout *a limine* a z úřední povinnosti o nezávadnosti zneužívající klauzule obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru by vedla k zásadní změně fungování řízení o platebním rozkazu⁹³, jež by za účelem zajištění praktické účinnosti směrnice 93/13 omezila procesní autonomii členských států, aniž by to bylo nezbytně nutné⁹⁴. Za těchto podmínek je nutné takovou povinnost vnitrostátního soudu, jež by pro něj vyplývala z unijního práva, vyloučit.

78. Vzhledem k okolnosti, že unijní právo takový postup vnitrostátního soudu nezakazuje, není ani v rozporu s unijním právem, pakliže vnitrostátní soud upustí od tohoto, aby z úřední povinnosti a *a limine* rozhodl o nezávadnosti klauzule o úrocích z prodlení obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru.

90 — Viz bod 68 písemného vyjádření Komise.

91 — Viz bod 35 a násl. tohoto stanoviska.

92 — Viz bod 37 a násl. tohoto stanoviska.

93 — Viz bod 48 a násl. tohoto stanoviska.

94 — Viz bod 69 a násl. tohoto stanoviska.

b) Pravomoc členských států k vydání přísnějších právních předpisů

79. Je však nutné připomenout, že směrnice 93/13, jak jasně vyplývá z jejího dvanáctého bodu odůvodnění, provádí ve vztahu ke zneužívajícím klauzulám pouze částečnou a minimální harmonizaci vnitrostátních právních předpisů⁹⁵. Základním normativním vyjádřením zásady minimální harmonizace, jež tvoří základ této směrnice, je zmocnění v článku 8, které výslovně stanoví právo členských států přijmout přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti této směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele. Jak jsem již vyjádřila ve své stanovisku ve věci Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, přiznává tento přístup spočívající v minimální harmonizaci členským státům značný prostor pro uvážení, který je omezen pouze obecnými mezemi unijního práva⁹⁶, především primárním právem⁹⁷. Členské státy mají proto v zásadě možnost stanovit ve svých občanských procesních řádech pro své soudy povinnost přezkumu zneužívajícího charakteru smluvní klauzule z úřední povinnosti a *a limine* v rámci řízení o platebním rozkazu.

C – Ke druhé předběžné otázce

80. Pro účely poskytnutí užitečné odpovědi vnitrostátnímu soudu na druhou předběžnou otázku je nutné ji přeformulovat. Pokud totiž tato otázka svým zněním směřuje k tomu, aby vnitrostátní soud získal od Soudního dvora výklad článku 83 RDL 1/2007 ve světle čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 a článku 2 směrnice 2009/22, slučitelný se směrnicí, musela by být z důvodu neexistence přípustného předmětu výkladu⁹⁸ prohlášena za nepřipustnou.

81. V tomto ohledu je nutné připomenout, že Soudnímu dvoru nepřísluší, aby v rámci řízení o předběžné otázce podle článku 267 SFEU posuzoval slučitelnost vnitrostátního práva s unijním právem, ani aby vnitrostátní právo vykládal. Soudní dvůr má však pravomoc poskytnout předkládajícímu soudu veškeré prvky výkladu vztahující se k unijnímu právu, které mu umožní posoudit takovou slučitelnost pro účely rozhodnutí ve věci, jež mu byla předložena⁹⁹. Soudní dvůr pro tyto účely vyvodil ze všech údajů poskytnutých vnitrostátním soudem, zejména z odůvodnění předkládacího rozhodnutí, ty prvky unijního práva, které s ohledem na předmět sporu vyžadují výklad¹⁰⁰.

82. Druhou předběžnou otázku je nutné chápat jak s přihlédnutím k problematice případu dotčeného původním řízením, uváděnou v předkládacím rozhodnutí, tak i k první předběžné otázce („neplatnost a změna klauzule obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru“) v tom smyslu, že předkládající soud v podstatě žádá o výklad čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13. Dotazuje se totiž, zda je s ohledem na právní důsledek nezávaznosti zneužívající smluvní klauzule pro spotřebitele, stanovený v tomto ustanovení směrnice, oprávněn ji nahradit jinou klauzulí, která není kvalifikována jako zneužívající.

83. Odpověď na tuto otázku vyplývá podle mého názoru jak ze znění, tak také z účelu čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13.

95 — Viz rozsudek ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, Sb. rozh. s. I -4785, body 28 a 29).

96 — Viz mé stanovisko ze dne 29. října 2009 ve věci Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (výše uvedený rozsudek v poznámce pod čarou 95, bod 86).

97 — Členské státy musí při výkonu zmocnění v článku 8 směrnice dodržovat obecné meze unijního práva. Tím je myšleno primární právo včetně základních svobod, jakož i ostatní sekundární právo (viz Kapnopoulou, E., *Das Recht der missbräuchlichen Klausel in der Europäischen Union*, Tübingen 1997, s. 163).

98 — Viz Neisser, H./Verschraegen, B., *Die Europäische Union – Anspruch und Wirklichkeit*, Vídeň 2001, s. 297, bod 14.103; Koenig, C. / Pechstein, M. / Sander, C., *EU-/EG-Prozessrecht*, 2. vydání, Tübingen 2002, s. 401, bod 767; Leanerts, K. / Arts, D. / Maselis, I., *Procedural Law of the European Union*, 2. vydání, Londýn 2006, s. 174 a násled.

99 — Viz rozsudky ze dne 2. prosince 1964, Dingemans (24/64, Recueil, s. 1259); ze dne 1. prosince 1965, Dekker (33/65, Recueil, s. 1111); ze dne 22. března 1972, Merluzzi (80/71, Recueil, s. 175); ze dne 15. prosince 1993, Hünermund a další (C-292/92, Recueil, s. I-6787, bod 8); ze dne 23. března 2006, Enirisorse (C-237/04, Sb. rozh. s. I-2843, bod 24); ze dne 31. ledna 2008, Centro Europa 7 (C-380/05, Sb. rozh. body 49 a 50), a ze dne 16. prosince 2008, Michaniki (C-213/07, Sb. rozh. s. I-9999, bod 51).

100 — Viz rozsudky ze dne 18. listopadu 1999, Teckal (C-107/98, Recueil, s. I-8121, bod 34); ze dne 22. května 2000, Marca Mode (C-425/98, Recueil, s. I-4861, bod 21), a ze dne 10. května 2001, Agorà a Excelsior (C-223/99 a C-260/99, Recueil, s. I-3605, bod 24).

84. Nejprve je nutné konstatovat, že směrnice 93/13 výslovně nestanoví ani „nahrazení“ zneužívajících klauzulí ani odpovídající pravomoc soudu. Místo toho čl. 6 odst. 1 směrnice stanoví pouze právní důsledek „nezávaznosti“ takových klauzulí pro spotřebitele¹⁰¹. Tento závěr vyplývá také z bodu 21 odůvodnění. Tento požadavek je v rozsahu své působnosti pro členské státy kogentní, takže nejsou dovoleny žádné odchylky. Článek 6 odst. 1 směrnice musí v souladu se svým účelem vést také v rámci svého provedení do vnitrostátního práva ke kogentnímu a smluvně neopominutelnému právnímu důsledku nezávaznosti.

85. Mimoto je nutné konstatovat, že čl. 6 odst. 1 směrnice stanoví, že smlouva „zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek“, může-li nadále existovat bez dotýcných zneužívajících klauzulí. Bod 21 odůvodnění směrnice potud stanoví, „aby smlouva nadále zavazovala strany *podle těchto podmínek [klauzulí]*“. Článek 6 odst. 1 směrnice je tak potřeba chápat v tom smyslu, že smlouva musí po odstranění zneužívajících klauzulí v nezměněné formě zůstat pro strany s platností ostatních smluvních ujednání nadále závaznou, je-li to z hlediska práva možné, což již z pojmového hlediska vylučuje každé nahrazení klauzulí, resp. změnu smlouvy.

86. Na základě podrobnějšího zkoumání účelu čl. 6 odst. 1 směrnice lze nalézt další argumenty proti pravomoci vnitrostátního soudu ke změně smluvní klauzule. Jak již bylo uvedeno, cílem určení nezávaznosti zneužívajících klauzulí ze strany vnitrostátního soudu je zabránit tomu, aby byl spotřebitel takovými klauzulemi nadále vázán. Současně je tak ovšem naplňován i další dlouhodobý cíl směrnice 93/13, a sice zabránit používání zneužívajících klauzulí v obchodním styku, jak vyplývá z čl. 7 odst. 1 směrnice. Jak Soudní dvůr výslovně uznal ve své judikatuře, směrnice 93/13 využívá k tomuto účelu, odrazující účinek, který vychází ze soudního přezkumu zneužívajícího charakteru ve vztahu k prodávajícím nebo poskytovatelům¹⁰².

87. Pro určení, zda je změna smlouvy prostřednictvím nahrazení dotčené zneužívající klauzule jinou klauzulí, k němuž došlo v původním řízení, v rozporu s požadavky vyplývajícími ze směrnice 93/13, je proto nutné zkoumat, zda může mít tato změna trvalý dopad na odrazující účinek, který má přezkum zneužívajícího charakteru. To by totiž znamenalo, že by již nebyla zaručena praktická účinnost směrnice, což by bylo v rozporu se zákazem vyplývajícím z unijního práva zmaření cíle směrnice prováděcími akty členských států.

88. Taková změna smlouvy vede k tomu, že se rizika pro prodávajícího nebo poskytovatele vyplývající z použití zneužívajících klauzulí v obchodním styku značně sníží. Zatímco se prodávající nebo poskytovatel musí případně obávat, že v důsledku určení nezávaznosti klauzule zůstane nadále vázán smlouvou, která je pro něho za určitých okolností nevýhodná, vede nakonec změna ve výše uvedeném smyslu k narovnání smluvních podmínek na úroveň stavu, který je v souladu se zákonem, a tudíž přijatelný pro prodávajícího nebo poskytovatele¹⁰³. Ovšem také v případech, kdy by zneužívající charakter jedné nebo více klauzulí vedl k celkové neúčinnosti smlouvy, se prodávající nebo poskytovatel může spolehnout na to, že si smlouva přesto zachová svou účinnost, což za určitých okolností může být v rozporu se zájmy spotřebitele. Vyhledky na odpadnutí důvodů neplatnosti smlouvy, jakož i přehlednost rizik pro prodávajícího nebo poskytovatele by mohly mít opačný účinek, než jak si přál unijní zákonodárce. Proávajícímu nebo poskytovateli by tak naopak mohly dát podnět k tomu, aby prostě „zkusil své štěstí“ a zahrnul do smlouvy tolik zneužívajících klauzulí, jak jen bude možné, a doufal, že většinu z nich vnitrostátní soud přehlédne. Jak správně poznamenává

101 — Viz Kapnopoulou, E., uvedeno výše (poznámka pod čarou 97), s. 151, který rovněž poukazuje na to, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 v zásadě nestanoví žádné „nahrazení“ nezávazných klauzulí. Naopak je dále nutné se smlouvou nakládat tak, jako by v této smlouvě nebyla zneužívající zatížení spotřebitele stanovena.

102 — Viz bod 30 tohoto stanoviska.

103 — V této souvislosti je nutné zohlednit úvahy generálního advokáta Tizzana v bodě 80 jeho stanoviska ze dne 22. zří 2005, Ynos (C-302/04). Jak správně v tomto stanovisku konstatoval, „směrnice 93/13 směřuje spíše k *opětovnému nastolení rovnováhy smluvního postavení spotřebitele*, přičemž zabraňuje tomu, aby pro spotřebitele byla „zneužívající klauzule závazná“, a nikoliv k zachování smluvní autonomie stran, a tím méně smluvní autonomie *prodávajícího nebo poskytovatele*, který by naopak mohl mít veškerý zájem na tom, aby se osvobodil od povinnosti smlouvy, která by pro něj byla po opětovném nastolení rovnováhy méně výhodná“. Z tohoto pohledu by změna smlouvy nakonec sloužila pouze zájmům prodávajícího nebo poskytovatele, což však není podle názoru generálního advokáta cílem směrnice 93/13.

Komise¹⁰⁴, mohl by prodávající nebo poskytovatel v takovém právním stavu nakonec spatřovat výzvu k tomu, aby se pokusil vůči spotřebiteli prosadit svou klauzuli, aniž by přitom utrpěl jakoukoliv ztrátu. Tyto příklady ukazují, že možnost pozdější změny smlouvy ze strany soudu by nejen omezila odrazující účinek, jež plyne z článku 6 směrnice, ale dokonce by měla opačný účinek. Tím by byly zmařeny cíle směrnice 93/13.

89. S ohledem na toto zjištění je potřeba se domnívat, že je dotčena praktická účinnost směrnice 93/13. Proto je nutné předběžnou otázku zodpovědět také v tom smyslu, že čl. 6 odst. 1 směrnice brání takové vnitrostátní úpravě, jako je článek 83 RDL 1/2007, která vnitrostátnímu soudu umožňuje nahradit zneužívající smluvní klauzuli jinou klauzulí, která není kvalifikována jako zneužívající¹⁰⁵. Vnitrostátní soud je povinen vykládat a uplatňovat tuto vnitrostátní úpravu v souladu se směrnicí. Při použití vnitrostátního práva je vnitrostátní soud povinen vykládat své vnitrostátní právo v co největším možném rozsahu ve světle znění a účelu této směrnice, aby byl dosažen výsledek, který tato směrnice sleduje, a vyhověl tak čl. 288 třetímu pododstavci ES¹⁰⁶.

D – Ke třetí předběžné otázce

90. Dále se předkládající soud dotazuje, zda lze soudní přezkum z úřední povinnosti a *a limine* vyloučit v případě, že jsou uváděny jednoznačné údaje o určitých aspektech úvěrové smlouvy, jak je stanoveno v případě evropského platebního rozkazu. Předkládající soud tím nemá na mysli úpravu v článku 7 nařízení č. 1896/2006 o evropském platebním rozkazu, podle něhož musí návrh na vydání evropského platebního rozkazu obsahovat řadu informací, které jsou podrobně uvedeny v odstavci 2. V souvislosti s tím uvádí předkládající soud hypotézu, že uvedení určitých obsahových požadavků může za určitých okolností kompenzovat neexistenci možnosti přezkumu *a limine*¹⁰⁷. Důvodem pro tyto úvahy se zdá být skutečnost, že podle informací předkládajícího soudu nejsou právě takové údaje ve španělském právu vyžadovány.

91. Nakonec ovšem zůstává nejasné, čeho se předběžná otázka vlastně týká. Jak navrhuje španělská vláda a Komise¹⁰⁸, mohla by být otázka na jedné straně považována v rozsahu, v němž směřuje k výkladu nařízení č. 1896/2006, za hypotetickou, a tudíž podle judikatury Soudního dvora nakonec přece jen za nepřipustnou, zvláště když se v případě dotčeném v původním řízení jedná výlučně o vnitrostátní řízení o platebním rozkazu, které se řídí výlučně ustanoveními španělského občanského procesního práva. V této souvislosti je třeba připomenout, že týkají-li se otázky položené vnitrostátním soudem výkladu ustanovení unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen o nich rozhodnout¹⁰⁹, ledaže by bylo zjevné, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve skutečnosti směřuje k tomu, aby Soudní dvůr přiměla k rozhodnutí prostřednictvím fiktivního sporu nebo k tomu, aby poskytl posouzení k obecným nebo hypotetickým otázkám, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, nebo také že Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny¹¹⁰.

104 — Viz bod 55 písemného vyjádření Komise.

105 — Viz Pfeiffer, T., v: *Das Recht der Europäischen Union – Kommentar* (vyd. E. Grabitz/M. Hilf), svazek IV, A5, článek 6, bod 7, s. 2, který zpravidla považuje „omezení zachovávající platnost“, tedy zachování zneužívající klauzule s právě ještě přípustným obsahem za neslučitelnou se směrnicí 93/13.

106 — Viz rozsudek ze dne 9. března 2004, Pfeiffer (C-397/01 až 403/01, Recueil, s. I-8835, bod 113).

107 — Viz bod 2.A předkládacího rozhodnutí.

108 — Viz bod 72 písemného vyjádření Komise a bod 41 písemného vyjádření španělské vlády.

109 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 13. března 2001, PreussenElektra (C-379/98, Recueil, s. I-2099, bod 38); ze dne 22. května 2003, Korhonen a další (C-18/01, Recueil, s. I-5321, bod 19); ze dne 5. února 2004, Schneider (C-380/01, Recueil, I-1389, bod 21); ze dne 19. dubna 2007, Asemfo (C-295/05, Sb. rozh. s. I-2999, bod. 30), a ze dne 23. dubna 2009, VTB-VAB (C-261/07 a C-299/07, Sb. rozh. s. I-2949, bod 32).

110 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 16. prosince 1981, Foglia v. Novello (244/80, Recueil, s. 3045, bod 18); ze dne 15. června 1995, Zabala Erasun a další (C-422/93 až C-424/93, Recueil, s. I-1567, bod 29); ze dne 15. prosince 1995, Bosman (C-415/93, Recueil, s. I-4921, bod 61); ze dne 12. března 1998, Djabali (C-314/96, Recueil, s. I-1149, bod. 19), PreussenElektra (uvedený v poznámce pod čarou 109, bod 39); ze dne 5. února 2004, Schneider (uvedený v poznámce pod čarou 109, bod 22); ze dne 1. dubna 2008, Gouvernement de la Communauté française a Gouvernement wallon (C-212/06, Sb. rozh. s. I-1683, bod 29), a ze dne 23. dubna 2009, VTB-VAB (uvedený v poznámce pod čarou 109, bod 33).

92. Hypotetická povaha předběžné otázky, která se na první pohled nabízí, ovšem odpadá v případě, že posledně uvedená bude s přihlédnutím k dalším úvahám předkládajícího soudu chápána v tom smyslu, že se prostřednictvím této otázky žádá o informaci, jaké požadavky lze vyvodit z nařízení č. 1896/2006 ohledně obsahu návrhu na vydání vnitrostátního platebního rozkazu. Z předkládacího rozhodnutí totiž vyplývá, že předkládající soud uvažuje o „obdobném použití“ nařízení č. 1896/2006. Obdobné použití úpravy obsažené v článku 7 nařízení č. 1896/2006 by však nakonec vedlo k harmonizaci vnitrostátního občanského procesního práva, což nebylo cílem sledovaným unijním zákonodárcem. Jak totiž vyplývá z bodu 10 odůvodnění nařízení, „řízení zavedené tímto nařízením by mělo sloužit jako *dodatečný a volitelný prostředek* pro žalobce, který má nadále možnost využít řízení podle vnitrostátního práva“. Koncept evropského platebního rozkazu, vyvinutý unijním zákonodárcem, jako dodatečné a volitelné řízení pro účely přeshraničního vymáhání nesporných peněžitých pohledávek dokládá, že úmyslem byla paralelní existence vnitrostátního a evropského řízení¹¹¹. Poměr mezi nařízením a vnitrostátním právem je dále objasněn ve druhé větě, ze které výslovně vyplývá, že „toto nařízení také *nenahrazuje ani neharmonizuje* stávající mechanismy vymáhání nesporných nároků podle vnitrostátního práva“. Z nařízení č. 1896/2006 proto nelze vyvozovat žádné závazné podmínky¹¹² ohledně obsahových požadavků návrhu na vydání vnitrostátního platebního rozkazu.

93. Bez ohledu na výše uvedené vyplývá odpověď na třetí předběžnou otázku již z mých úvah k první a druhé předběžné otázce. Členské státy nejsou z hlediska unijního práva povinny stanovit ve svých vnitrostátních právních řádech přezkum zneužívajícího charakteru smluvních klauzulí z úřední povinnosti a *a limine* v rámci řízení o platebním rozkazu. Tuto povinnost však mohou uložit na základě zmocňovacího základu v článku 8 směrnice 93/13 v zájmu ochrany spotřebitelů.

E – Ke čtvrté a páté předběžné otázce

94. Také ohledně nezbytnosti zodpovězení čtvrté otázky existují pochybnosti. V rozsahu, v němž totiž směřuje k výkladu směrnice 2008/48, je nutné upozornit na okolnost, že tato směrnice není z časového hlediska použitelná na skutkový základ sporu v původním řízení. Směrnice totiž byla přijata dne 23. dubna 2008 a vstoupila v platnost dne 11. června 2010, a lhůta k jejímu provedení do vnitrostátního práva uplynula 12. května 2010. Smlouva o spotřebitelském úvěru, která je předmětem sporu, byla ovšem uzavřena již 28. května 2008, tj. z časového hlediska ještě před vstupem směrnice 2008/48 v platnost.

95. Směrnice 2008/48 sice stanoví přechodná opatření, avšak je nutné zohlednit článek 30 směrnice, podle něhož se směrnice výslovně nevztahuje na úvěrové smlouvy již existující v den vstupu vnitrostátních prováděcích opatření v platnost. Z této úpravy jsou vyňaty pouze články 11, 12, 13 a 17, jakož i čl. 18 odst. 1 druhá věta a odst. 2, ohledně nichž však členské státy „zajistí, aby se [...] použily i pro úvěrové smlouvy na dobu neurčitou existující ke dni vstupu vnitrostátních prováděcích opatření v platnost“. K nim však nenáleží čl. 5 odst. 1 písm. l) a m) a článek 6, jakož i čl. 10 odst. 2 písm. l), které věřiteli ukládají určité informační povinnosti před uzavřením smlouvy vůči osobě žádající o úvěr a jsou právě předmětem předběžné otázky. Snaha poskytnout vnitrostátnímu soudu přesto užitečnou odpověď nikoliv na základě směrnice 2008/48, ale na základě do té míry z časového hlediska použitelné předcházející směrnice 87/102, naráží na nepřekonatelné obtíže, neboť posledně uvedená směrnice neobsahuje žádná ustanovení odpovídající uvedeným ustanovením směrnice. Výklad směrnice 87/102 tak nemůže poskytnout žádnou odpověď na otázky předkládajícího soudu.

111 — Jak vyplývá z čl. 1 odst. 2 nařízení č. 1896/2006, nebrání toto ustanovení žalobci „uplatňovat nárok [...] s využitím jiného řízení, které je k dispozici podle práva členského státu nebo práva Společenství“. Gruber, U., uvedeno výše (poznámka pod čarou 14), s. 279, bod 21, z toho vyvozuje, že nařízení nemá přednost před existujícím vnitrostátním nalézacím řízením a řízením o platebním rozkazu. Věřitel podle něj tedy může alternativně vedle řízení upraveného nařízením využít stejně jako dosud existující vnitrostátní řízení o platebním rozkazu. Pakliže vnitrostátní řízení o platebním rozkazu vede k vydání titulu, může si věřitel tento titul nechat podle nařízení (ES) č. 805/2004 potvrdit jako evropský vykonatelný titul a provést v jiných členských státech výkon tohoto titulu, aniž je k tomu byla potřeba předchozího prohlášení vykonatelnosti.

112 — Závazné podmínky nelze jistě z nařízení č. 1896/2006 vyvodit. Ovšem nelze přehlédnout, že evropské řízení o platebním rozkazu by mělo mít podle vůle unijního zákonodávce z důvodu své účinnosti příkladnou povahu (viz Hess, B., tamtéž [poznámka pod čarou 16], s. 139, § 4, bod 23).

96. S ohledem na okolnost, že čtvrtá předběžná otázka nemá žádný vztah ke sporu v původním řízení, není nutné na ni odpovídat. Předkládající soud by však měl být přesto upozorněn na chybějící časovou použitelnost směrnice 2008/48.

97. Co se týče páté předběžné otázky, zdá se mi nejprve nezbytné poukázat na chybu, které se předkládající soud zjevně dopustil při formulaci této otázky. Vzhledem k tomu, že uvedená ustanovení nemají žádnou souvislost s vylíčeným předmětem úpravy, jak také konstatuje správně Komise¹¹³, je nutné vycházet z toho, že předkládající soud odkazuje spíše na čl. 6 odst. 2 a článek 7 směrnice 87/102. Právo na poskytnutí informací, jakož i zásada zákazu bezdůvodného obohacení jsou totiž zakotveny ve směrnici 87/102, nikoliv ve směrnici 2008/48 uváděné předkládajícím soudem.

98. Za předpokladu správnosti této domněnky je nutné následně přezkoumat, zda lze předběžnou otázku s ohledem na konkrétní problematiku sporu dotčeného v původním řízení považovat také za relevantní pro vydání rozhodnutí ve věci samé.

99. Navíc je nutné konstatovat, že nic v předkládacím rozhodnutí nenasvědčuje tomu, že by se ve sporu dotčeném v původním řízení vyskytoval problém v souvislosti s povinností poskytovatele úvěru, upravenou v čl. 6 odst. 2 směrnice 87/102, podle níž „po dobu trvání smlouvy musí být spotřebitel také informován o každé změně roční úrokové sazby nebo poplatků, jakmile k ní dojde“. Bez ohledu na to se tato povinnost podle čl. 6 odst. 1 směrnice 87/102 týká pouze smluv uzavřených mezi spotřebitelem a úvěrovou nebo finanční institucí o poskytnutí úvěru ve formě přečerpání běžného účtu. Vzhledem k tomu, že se nezdá, že by smlouva o spotřebitelském úvěru, která je předmětem sporu, spadala podle dostupných informací týkajících se skutkového stavu do této kategorie úvěrových smluv, není třeba pro účely rozhodnutí sporu dotčeného v původním řízení poskytnout také žádný výklad čl. 6 odst. 2 směrnice 87/102.

100. Stejně tak se nejeví výklad článku 7 směrnice 87/102 nezbytný pro rozhodnutí sporu dotčeného v původním řízení. Toto ustanovení směrnice zavazuje členské státy k tomu, aby „v případě úvěru poskytnutého na nabytí zboží [stanovily] podmínky, za nichž je možný zpětný přechod držby zboží, zvláště když k tomu spotřebitel neudělil souhlas“. Dále stanoví, že členské státy „zajistí také, aby v případech zpětného přechodu držby zboží na věřitele bylo vyúčtování mezi oběma stranami provedeno tak, aby zpětný přechod držby nevedl k bezdůvodnému obohacení“. V předkládacím rozhodnutí ovšem nic nenasvědčuje tomu, že by v případě dotčeném v původním řízení existoval problém v souvislosti s vrácením zboží věřiteli. Předkládající soud tak možná odkazuje na případ, jenž by mohl nastat, ve kterém by prodávající nebo poskytovatel vzhledem k porušení smluvních povinností ze strany spotřebitele mohl požadovat splacení úvěru, a v takovém případě by přitom vyvstala otázka, zda by měl rovněž nárok na úroky z prodlení, na něž by se mělo nahlížet jako na zneužívající. Tyto úroky by totiž jinak mohly být považovány za bezdůvodné obohacení. V předkládacím rozhodnutí ovšem nic nenaznačuje tomu, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce směřuje k objasnění této otázky.

101. Vzhledem ke všemu výše uvedenému jsem dospěla k závěru, že zodpovězení čtvrté a páté otázky není nezbytné.

F – K šesté otázce

102. Podstatou šesté předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda je nutné vykládat čl. 11 odst. 1 směrnice 2005/29 v tom smyslu, že vnitrostátní soud může z úřední povinnosti přezkoumat zneužívající charakter obchodní praxe, která spočívá v zahrnutí klauzule týkající se úroků z prodlení do textu smlouvy.

¹¹³ — Viz bod 77 písemného vyjádření Komise.

103. Toto ustanovení směrnice, které předkládající soud uvádí ve své předběžné otázce, stanoví obecný cíl, kterého musí členské státy dosáhnout prostřednictvím své zákonodárné činnosti. Je přitom v zájmu spotřebitelů zajistit, aby „existovaly vhodné a účinné prostředky pro boj proti nekalým obchodním praktikám v zájmu zajištění souladu s touto směrnicí“. Tyto prostředky zahrnují právní předpisy, jež umožňují podání žaloby pro používání nekalých obchodních praktik nebo napadnout tyto nekalé obchodní praktiky u správního orgánu, který je příslušný k rozhodování o stížnostech nebo k podání podnětu k zahájení příslušného soudního řízení. Je tedy nutné konstatovat, že směrnice 2005/29 umožňuje pro účely boje proti nekalým obchodním praktikám zavedení jak soudního, tak také správního řízení na vnitrostátní úrovni.

104. Pro účely řízení o rozhodnutí o předběžné otázce je však relevantní pouze první varianta, neboť vznesené právní otázky se vztahují na vnitrostátní řízení o platebním rozkazu před vnitrostátním soudem. V této souvislosti je nutné konstatovat, že čl. 11 odst. 2 směrnice 2005/29 pro soudy členských států stanoví široké pravomoci, které jsou v něm ve svých podstatných základních rysech popsány. Tyto pravomoci zahrnují mimo jiné vydání soudních zákazů nekalých obchodních praktik, vydání předběžných opatření, jakož i nařízení opatření za účelem vyloučení účinků tohoto druhu obchodních praktik.

105. Podle jednoznačného znění ustanovení směrnice však soudům musejí být odpovídající pravomoci přiznány členskými státy až v důsledku provedení směrnice, a musí přitom splnit určité minimální požadavky vyplývající z unijního práva¹¹⁴. Při provádění směrnice mají navíc širokou diskreční pravomoc¹¹⁵. Směrnice 2005/29 sice stanoví úplnou harmonizaci hmotněprávních pravidel týkajících se obchodních praktik podniků vůči spotřebitelům¹¹⁶, nikoliv však procesněprávních nástrojů k boji proti tomuto druhu obchodních praktik. Naopak ohledně otázky přímé použitelnosti směrnice 2005/29, se kterou se předkládající soud setkává s odkazem na zjevné neprovedení směrnice 2005/29 ve Španělsku, podle mého názoru z výše uvedených konstatování vyplývá, že to není výslovně stanoveno, ani se nezdá, že by taková možnost byla s ohledem na účel směrnice 2005/29 zamýšlena. Jako argument proti nediferencované přímé použitelnosti ustanovení směrnice 2005/29 ze strany vnitrostátních soudů lze totiž uvést, že z čl. 11 odst. 1 právě vyplývá, že až řízení, která členské musí státy zavést, zaručí výkon směrnice. Vytvoření vhodných prostředků k boji proti nekalým obchodním praktikám se tak ukazuje jako nezbytná podmínka pro dosažení cílů směrnice na vnitrostátní úrovni¹¹⁷.

106. Bez ohledu na tento výsledek výkladu je ohledně relevantnosti rozhodnutí o předběžné otázce pro rozhodnutí ve věci samé konstatovat, že nic v předkládacím rozhodnutí nenaznačuje, že by prvoinstanční soud kvalifikoval smluvní klauzuli o úrocích z prodlení, o níž měl za to, že má zneužívající charakter, současně jako nekalou obchodní praktiku ve smyslu směrnice 2005/29. Předkládající soud, který vznesl otázku týkající se použitelnosti směrnice 2005/29 na případ dotčený v původním řízení jako první, hovoří pouze o „možné nekalé obchodní praktice“¹¹⁸, aniž však uvádí jakákoliv hlediska pro domněnku v tomto smyslu. Vzhledem k celkovým souvislostem lze pouze předpokládat, že nekalá povaha obchodní praktiky spočívá podle názoru předkládajícího soudu ve stanovení příliš vysoké míry úroků z prodlení. Příliš stručné úvahy v předkládacím rozhodnutí však

114 — Viz. Stuyck, J., „Enforcement of consumer rights and legal redress for consumers in the EU: An institutional model“, *New frontiers of consumer protection* (vyd. Fabrizio Cafaggi/Hans-W. Micklitz), Oxford 2009, s. 72 a násl., který upozorňuje na straně jedné na pravomoc členských států volně upravit možnosti výkonu práva na vnitrostátní úrovni, na straně druhé na okolnost, že směrnice 2005/29 stanoví určité minimální standardy vyplývající z unijního práva, které musí členské státy nutně zachovat.

115 — Viz. Stolze, C., *Harmonisierung des Lauterkeitsrechts in der EU – Unter besonderer Berücksichtigung der Sanktionssysteme*, Hamburk 2010, s. 158, podle jehož názoru elastické znění směrnice 2005/29 poskytuje členským státům při provedení prováděcích předpisů ve smyslu článku 11 a násl. široké možnosti úpravy.

116 — Viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag (C-540/08, Sb. rozh. s. I-10909, bod 27).

117 — V tomto smyslu Abbamonte, G., „The Unfair Commercial Practices Directive and its General Prohibition“, *The Regulation of Unfair Commercial Practices under the EC Directive 2005/29*, Oxford 2007, s. 30, který poukazuje na to, že směrnice 2005/29 sice zcela harmonizuje hmotněprávní předpisy členských států v oblasti nekalé hospodářské soutěže, avšak nikoliv mechanismy k boji proti nekalým obchodním praktikám. Z toho vyplývá, že členské státy musejí organizovat své mechanismy zajišťující dodržování právních předpisů, označit fyzické osoby a svazy, které podle směrnice mohou požadovat právní ochranu, jakož i stanovit sankce za porušení směrnice. Autor zdůrazňuje, že účinný výkon práva je nezbytný k tomu, aby směrnice rozvinula svůj plný potenciál.

118 — Viz nadpis 7 („La posible práctica desleal de la entidad bancaria“) v předkládacím rozhodnutí.

nedovolují s určitostí konstatovat, zda předkládající soud vůbec provedl zhodnocení skutkového stavu v souladu s ustanoveními směrnice. Z toho vyplývá, že žádost o výklad směrnice 2005/29 nemá žádný vztah ke sporu dotčenému v původním řízení. Za těchto podmínek je nutné, stejně jako se domnívají i účastníci řízení, vycházet z čistě hypotetické povahy předběžné otázky. Proto je šestou předběžnou otázkou nutné prohlásit rovněž za nepřijatelnou.

VII – Závěry

107. Vzhledem k předchozím úvahám navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžné otázky položené Audiencia Provincial de Barcelona odpověděl takto:

- „1) Směrnicí Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách je nutné vykládat v tom smyslu, že vnitrostátní soud není povinen rozhodnout z úřední povinnosti a *a limine* o nezávadnosti klauzule o úrocích z prodlení, obsažené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, v rámci vnitrostátního řízení o platebním rozkazu, pokud lze posouzení případného zneužívajícího charakteru této klauzule podle vnitrostátního procesního práva přenést na sporné řízení zahájené na základě opravného prostředku dlužníka, v jehož rámci má vnitrostátní soud možnost obstarat si nezbytné informace týkající právního a skutkového stavu k provedení takového posouzení.
- 2) Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 brání vnitrostátní právní úpravě, která vnitrostátní soud zmocňuje k provedení změny smlouvy o spotřebitelském úvěru v tom smyslu, že zneužívající smluvní klauzule bude nahrazena jinou klauzulí, která není kvalifikována jako zneužívající.
- 3) Ustanovení nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu, se na vnitrostátní řízení o platebním rozkazu nepoužijí.“